

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Мовне оформлення тексту перекладу
(мовна норма, узус, смислова структура тексту)

Допущено до захисту «__» _____ 20__ р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І.К.

Виконав:

студ. групи ПРмз-01с

Зарва Владислав Сергійович

Науковий керівник:

д-р філол. наук, проф.

Швачко Світлана Олексіївна

Суми 2021

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1 МОВНА НОРМА І ПРАВИЛА МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</u> ...	5
<u>1.1 Прескриптивна та описова лінгвістика</u>	9
<u>1.2 Основні етапи розвитку поняття мовних норм</u>	15
<u>1.3 Сфера теорії на основі використання</u>	29
<u>РОЗДІЛ 2 СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТЕКСТУ</u>	37
<u>2.1 Особливість мови перекладу</u>	41
<u>2.2 Норми та визначення перекладу</u>	44
<u>ВИСНОВКИ</u>	50
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	52
Summary	62

ВСТУП

Мова є універсальним засобом спілкування людей для впливу один на одного. Як унікальний засіб збереження досвіду та передачі знань, мова є основою, узгодженість якої забезпечує послідовний розвиток людського суспільства та держави. У одномовних державах мовні проблеми рідко викликають соціальні колізії, тоді як у країнах з мовно відокремленими соціальними групами мовні проблеми можуть стати державними. Мовна політика будь-якої держави визначається тим, що її органи влади як соціально значущі учасники спілкування життєво зацікавлені в ефективності свого функціонального впливу.

Тому забезпечення передумов для ефективного впливу на членів суспільства є важливою складовою такої політики. Державне регулювання у мовній сфері не може не торкнутися деяких аспектів мовленнєвої діяльності. По-перше, це вибір мови/мов для шкільної та університетської освіти, діловодства та судочинства; за оприлюднення результатів досліджень. По-друге, це регулювання мовленнєвого спілкування на основі рівноправності мов, коли органи виконавчої та законодавчої влади використовують декілька мов. По-третє, це регулювання мовленнєвої діяльності, нормалізація мовлення, нормотворення в межах однієї конкретної мови. Якщо рішення про державний статус мови носить переважно політичний характер, то встановлення лінгвістичних правил і норм потребує лінгвістичних зусиль. Справа в тому, що порядок використання мовних засобів (тобто лексичних одиниць і граматичних правил мови) визначається об'єктивним характером мовної системи та соціальною природою мови. Врахування цих характеристик вимагає спеціальних знань. Науково обґрунтовані звичайні нормотворчі рішення забезпечують суспільне використання одних і тих самих норм протягом століть.

Актуальність теми обумовлена розвитком встановлення науково обґрунтованих (тобто системних) мовних норм. У мові спостерігається постійна

поява нових понять і слів, які їх позначають, а також нові значення розвиваються у старих слів. Таким чином стають актуальними особливості цього пласту мови.

Вивченням даного питання займалися як вітчизняні так і зарубіжні дослідники, такі як: Ожегов С.І., Єрмоленко С.Я., Козловська Л.С., Матюшенко В. С., Потятиник У. О., Шульжук Н., Adams M., Halverson S.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати Встановлення науково обґрунтованих (тобто системних) мовних норм.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі основні **завдання** дослідження:

- Дослідити поняття і специфіку мовного оформлення тексту
- Описати узус як частину оформлення
- Охарактеризувати смислову структуру тексту
- Проаналізувати труднощі та особливості мовної норми

Об'єктом дослідження є основні етапи розвитку поняття мовних норм

Предметом дослідження лінгвістика.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися такі лінгвістичні методи і прийоми: спостереження, порівняння, зіставлення, узагальнення, семантичний та структурний аналіз.

Теоретичною значущістю роботи є систематизація теоретичних передумов дослідження мовного оформлення тексту перекладу.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів роботи в подальших дослідженнях з лексикології, стилістики та практичних курсів з англійської мови, на заняттях з практики перекладу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

МОВНА НОРМА І ПРАВИЛА МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мова є універсальним засобом спілкування людей для впливу один на одного. Як унікальний засіб збереження досвіду та передачі знань, мова є основою, узгодженість якої забезпечує послідовний розвиток людського суспільства та держави. У одномовних державах мовні проблеми рідко викликають соціальні колізії, тоді як у країнах з мовно відокремленими соціальними групами мовні проблеми можуть стати державними.

Мовна політика будь-якої держави визначається тим, що її органи влади як соціально значущі учасники спілкування життєво зацікавлені в ефективності свого функціонального впливу. Тому забезпечення передумов для ефективного впливу на членів суспільства є важливою складовою такої політики. Державне регулювання у мовній сфері не може не торкнутися деяких аспектів мовленнєвої діяльності. По-перше, це вибір мови/мов для шкільної та університетської освіти, діловодства та судочинства; за оприлюднення результатів досліджень. По-друге, це регулювання мовленнєвого спілкування на основі рівноправності мов, коли органи виконавчої та законодавчої влади використовують декілька мов. По-третє, це регулювання мовленнєвої діяльності, нормалізація мовлення, нормотворення в межах однієї конкретної мови. [2, с 164-174]

Якщо рішення про державний статус мови носить переважно політичний характер, то встановлення лінгвістичних правил і норм потребує лінгвістичних зусиль. Справа в тому, що порядок використання мовних засобів (тобто лексичних одиниць і граматичних правил мови) визначається об'єктивним характером мовної системи та соціальною природою мови. Врахування цих характеристик вимагає спеціальних знань. Науково обґрунтовані звичайні нормотворчі рішення забезпечують суспільне використання одних і тих самих норм протягом століть. Мовні правила можуть бути не повністю зафіксовані в академічних (тобто всебічно детальних) посібниках.

Суспільно визнане використання мови не може бути нормативно оцінене експертами; нормативні мовленнєві факти не можуть використовуватися в мовленнєвій діяльності. Такі умови виникають через розрив між звичним використанням мовних засобів носіями мови та мовними нормами, тобто правилами користування мовою, кодифікованими лінгвістами та зафіксованими

в авторитетних посібниках, які служать мовним стандартом, реалізованим у різних мовних моделях. Звичайне вживання – це усталена практика використання мови з самого дитинства; це звички і способи мовленнєвої діяльності, сформовані в різних верствах суспільства і закріплені в соціальному менталітеті, крім нормотворчої діяльності лінгвістів.

Звичайне вживання мови в усіх цих мовленнєвих актах вивчається лінгвістами для встановлення науково обґрунтованих (тобто системних) мовних норм. Кожен носій мови з дитинства знайомий із звичним вживанням. Звичайне вживання передбачає не лише мовленнєві звички в повсякденному та професійному мовленні тих, хто проживає в одному регіоні, досвід розмовної мови (включаючи помилки, наслідування, евфемізми тощо), але й правила, що регулюють стандартизовану літературну мову, тобто закріплення порядок використання мови в писемному мовленні з певними цілями та за певних умов (офіційний, науковий, публіцистичний стилі). Будь-яка кодифікована норма заснована на звичайному вживанні, що також спричиняє всі зміни в нормативних оцінках використання мови. [4]

Коли звичай і норма суперечать один одному, звичайний вжиток виявляється сильнішим за норму, тому що звичай вживається з дитинства, тоді як норма особливо засвоюється. Згідно з народною думкою, мовні норми — це правила орфоєпії, орфографії та граматики, які ми вивчаємо в школі. Водночас мовні норми, що узагальнюють стійкі колективні уявлення про те, що є правильним чи неправильним в індивідуальній мовленнєвій діяльності та оцінюють комунікативну успішність чи неспроможність використання конкретної мови в певних ситуаціях, базуються на вивченні ширшої групи явищ: системних закономірностей формальних засобів вираження мовний зміст; конотативна характеристика слів; правила та прийоми спілкування тощо.

Згідно з С.І. Ожеговим : Норма - це сукупність найбільш придатних («правильних», «переважних») для обслуговування суспільства засобів мови, складаються як результат відбору мовних елементів у складі співіснуючих, наявних, утворених знову чи вилучаються з пасивного запасу минулого процесі соціальної, у сенсі, оцінки цих елементів. Взагалі, норма це “найпоширеніші з

числа співіснуючих, які закріпилися на практиці зразкового використання, найкраще виконують свою функцію мовні варіанти” [20. с. 251-276]

Таким чином, мовна норма, заснована на звичаєвому вживанні і входить до нього, виділяє лише ті ознаки вживання, які відповідають системним закономірностям мови, використовуються носіями мови всіх соціальних верств і не закріплюються лише на обмеженій території. Правильно сформована і кодифікована норма як система суспільно прийнятої мовленнєвої діяльності витримує її територіальний, соціальний і часовий варіанти. Суттєвою характеристикою норми є консерватизм; це допомагає нормі подолати нестійкість і мінливість вживання і прийняти лише ті нові елементи користувачів, які не суперечать фундаментальним закономірностям мовної системи.

Літературна мова складається з комплексу мовних норм. Вона відрізняється від інших форм мови своєю повною соціальною функцією і застосовністю до всіх видів людської діяльності. У мовній нормі є два основних аспекти: мовний нормативний стандарт і мовна нормалізація. Мовний нормативний стандарт пов'язаний зі стандартом мови, тобто комплексом слів і правил їх вживання, який вважається нейтральним. Під нейтральністю ми розуміємо характеристики мовної одиниці як загальноновживані, що робить її придатною для використання у будь-якому функціональному стилі літературної мови. [26 с. 132-141]

Нормативний стандарт мовлення — це використання носієм норм літературної мови, які вважаються нейтральними у будь-якому функціональному стилі мовлення. Нормалізація мови пов'язана зі стилістичними зразками мови, тобто комплексом одиниць і правил, які представляють мовну норму в певному стилі. Нормалізація мовлення виявляється у дотриманні норм літературної мови відповідно до певного функціонального стилю. На відміну від нейтральності мовного стандарту, стилістичні зразки мають додаткові якості. Нормалізація передбачає, що мовні засоби літературної мови можуть мати відмінне від нейтрального стилістичне забарвлення.

Стилістично позначені мовні засоби становлять значну частину літературної мови. Ці засоби не є частиною нормативних засобів літературної мови, а паралельні їм. Використання стилістично забарвлених мовних засобів допомагає мовцеві виражати додаткові аксіологічні та кваліфікаційні значення поряд з основним значенням висловлювання. Іноді, коли ми розглядаємо образливі або нецензурні слова, нормативну лексику протиставляють ненормативній лексиці. Цим лексика літературної мови протиставляється міській розмовній лексиці, яка раніше не використовувалася в друкованих текстах. У певному сенсі таке протиставлення є виправданим, коли ми маємо на увазі, що образливі та нецензурні слова при нормалізації віднесені до спеціальних груп на дальній периферії літературної мови. [27. с. 159-189]

У межах художньої літератури їх використання суворо обмежене, а в усіх інших стилях літературної мови вони неприпустимі. Якщо можна сказати, всі мовні засоби, що складають літературну мову, нормовані, але не всі вони нормативні. Правда, нормативними можна вважати лише нейтральні мовні засоби, що входять до мовного стандарту. Під нормативним стилем розуміються загальноживані мовні одиниці, що вживаються в певному стилі літературної мови в певній мовленнєвій формі. Стилістичні особливості лінгвістичних засобів відтворюють функціональне розшарування літературної мови на дві великі групи не тільки за лексикою, а й за граматичними правилами: письмові форми мовлення та розмовні форми мовлення.

Варіативність цілей, що реалізуються в мовленні, зумовлює відмінності між функціонально обумовленими формами мовленнєвого спілкування. Відповідно до них розрізняємо такі офіційно (писемні) стилі: діловий, адміністративно-правовий, суспільно-політичний, публіцистичний, науковий. Вони контрастні до стилів неофіційного (розмовного) мовлення: побутового неформального, професійного, міського народного, діалектного. Мовні засоби, що становлять звичайний ужиток літературної мови, також поділяються на шари відповідно до їх хронологічної (застарілої) атрибуції та емоційно-експресивної (від сприятливої до принизливої) оцінки. Стилї художньої літератури та поезії стоять самі по собі, оскільки вони є цілісними.

У мові художньої літератури використовуються всі виражальні засоби літературної мови: інформативний потенціал нормативних засобів і експресивно-інформативний потенціал унормованих засобів звичного вжитку. Мовні норми застосовні до мови художньої літератури лише в її зовнішніх формах, орфографії та синтаксисі. Але навіть ці правила, можливо, не використовуються в художній літературі, оскільки такі тексти часто пишуться і живуть за законами творення.

1.1 Прескриптивна та описова лінгвістика

Деякі фахівці вважають, що лінгвістика повинна бути вся про те, як правильно говорити чи писати. Інші вважають, що роль лінгвістики повинна полягати лише в описі того, як люди насправді говорять і пишуть, не роблячи оціночних суджень і не намагаючись встановити нормативні правила. Скорочені терміни для двох сторін цієї розбіжності: прескриптивна та описова лінгвістика. Лінгвістика, безсумнівно, може використовуватися директивно, і часто так. А результати ретельного опису та аналізу принаймні неявно нормативні.

Проте сучасні лінгвісти наполягають на тому, що оцінні судження про мову повинні визнаватися такими і розглядатися у світлі фактів. Як наслідок, деякі критики вважають, що ставлення лінгвістів заважає встановленню та підтримці мовних стандартів. Ви можете знайти зразок дебатів у класичній статті Джеффа Нунберга «Занепад граматики» або у відповіді Марка Халперна «Війна, яка ніколи не закінчується». Існують щирі розбіжності в думках щодо мовної політики. Лінгвістичний аналіз дозволяє нам чітко сформулювати проблеми – коли це робиться, люди іноді не погоджуються щодо «правильності» англійської мови менше, ніж вони думали. Зокрема, можна виділити чотири типи «правильності»: Встановлені критерії освіченої писемної мови [66]

1. *third-person singular /s/: "she goes," not "she go"*
2. *no double negatives: "he didn't see anybody," not "he didn't see nobody."*
3. *Complete sentences*
4. *"ain't", "might could"*

Питання, по яких освічені люди відрізняються (і які можуть бути різними за письмовою та усною формами, або за різними реєстрами писемності та мови):

1. *"who/whom did you see"*
2. *"Winston tastes good like/as a cigarette should"*
3. *"the data is/are unreliable"*
4. *"I disapprove of them/their doing it"*
5. *"get it done as quick/quickly as possible"*
6. *"hopefully, she'll be there on time"*
7. *Contractions*

Зміни в розмовній мові, яким деякі люди опираються:\

1. *"between you and I"*
2. *"me and Harry went downtown"*
3. *"was" (or "was all", "was like") for "said"*

Винаходи граматиків, які практично не користуються підґрунтям:

1. *prohibition of sentence-initial conjunctions*
2. *prohibition of dangling prepositions*
3. *"I shall" vs. "you will"*
4. *"It is I"*
5. *prohibition of split infinitives and "split verbs"*
6. *prohibition of "less" with countables*

Коріння лінгвістики насправді слід шукати в потребах останніх двох, найбільш директивних, категорій «правильності», наведених вище. Лінгвісти протягом кількох тисячоліть займалися кодифікацією та збереженням мов, і ми засвоїли кілька уроків у цьому процесі.

Першим лінгвістом, чії роботи дійшли до нас, є Паніні, індійський граматик п'ятого або шостого століття до нашої ери. Ми маємо деякі фрагменти словника та уроки граматики тисячі років тому, коли шумерська мова зберігалася як літературна та релігійна мова. Граматика Паніні містила понад 4000 правил, які запам'ятовувалися лише в усній формі і були записані лише через кілька сотень років після його смерті. Метою його граматики було зберегти знання мови індуїстського релігійного канону. За часів Паніні звичайна мова людей настільки

змінилася (з моменту створення таких творів, як Веди), що правильне декламування та розуміння священних творів неможливо було забезпечити без чіткого вивчення. Той самий процес відбувався знову і знову протягом історії, в мові за мовою [64].

Цілі ранніх граматиків полягали в тому, щоб кодифікувати принципи мов, щоб показати систему під «очевидним хаосом використання», щоб забезпечити засіб вирішення спорів щодо використання, щоб «покращити» мову, вказуючи на поширені помилки. У цій ролі довільні особливості мови використовуються, щоб заблокувати соціальний прогрес, поставити людей на їхнє місце або утримати їх там.

В Англії півстоліття тому приналежність до вищого класу свідчила про тонкість вибору лексики, яку С. К. Росс назвав “*U and non-U*” для «вищого класу» та «не-вищого класу». Ось кілька із тисяч розрізень, про які йдеться:

U-looking-glass, have a bath, sick, rich, wireless.

Non-U - mirror, take a bath, ill, wealthy, radio.

Існують дисципліни, пов’язані з лінгвістикою, які спеціалізуються на діагностиці та лікуванні мовних і мовленнєвих розладів. Вони, як правило, відомі як логопедія та фоніатрія в Європі та Японії, і мають різні менш незрозумілі назви, такі як розлади спілкування в Сполучених Штатах. Лінгвісти також співпрацюють з медичними спеціалістами, такими як неврологи та отоларингологи, щоб покращити базове розуміння, діагностику та лікування захворювань, пов’язаних із мовленням та мовою. У разі виникнення вузлика на голосових зв’язках, травми головного мозку чи дефекту мови, наприклад, заїкання, ніхто не заперечує проти переходу від дослідження та діагностики до консультацій та лікування.

Зміна мови — це не «псування» чи «розпад», а природний і неминучий процес. Спроби зупинити це призводять до диглосії, ситуації, в якій офіційна та звичайна мова все більше розходяться й зрештою розпадається на дві різні мови. Елітну мову можна зберегти надовго (у сучасній Індії ще є носії санскриту), але зупинити процес не можна. Ці факти не говорять нам, які цінності ми маємо. Ми можемо вирішити, що було б добре, щоб певний різновид англійської мови -

скажімо, англійська Джейн Остін або англійська Теодора Уайта - стала незмінною мовою формального дискурсу для еліти, як латинська в середньовічній Європі, з мовою(ами) повсякденного життя, яку зневажають як «вульгарні мови». Ми можемо віддати перевагу існуючому поступовому процесу змін у офіційній англійській мові, в якому один «стандарт» за іншим захищається, а потім відмовляється. Ми можемо навіть віддати перевагу мовній анархії Єлизаветинської Англії, де люди розмовляли, писали (і пишуть) англійською, як їм заманеться, хоча вони застосовували суворі формальні вказівки до своєї латинської та грецької мови. Англійська мова, ймовірно, залишиться в майбутньому приблизно так само, як і протягом останніх кількох сотень років, з широким спектром регіональних і соціальних різновидів і більш-менш міжнародним офіційним стандартом, нав'язаним консенсусом і поступово змінюючи час [73].

У дискусії про мовні стандарти кожна з кількох сторін схильна до конфліктів через різні невдачі та помилки інших. Одне, що особливо відлякує лінгвістів, — це погана рівень знань деяких лінгвістів, які не перевіряючи, що принцип, який вони щойно придумали, демонстрований століттями використання найкращих письменників, або є необхідним наслідком фундаментальних законів логіки.

Описова граматики зосереджена на описі того, як люди, які є носіями або нерідними користувачами, використовують мову щодня. Тому він містить набір правил щодо мови, заснований на тому, як вона насправді використовується, а не на тому, як її слід використовувати. Лінгвісти часто дотримуються цього підходу до граматики, де вони можуть вивчати правила або моделі, які лежать в основі використання мовцем слів і речень. Оскільки цей підхід в основному зосереджений на виявленні та поясненні різноманітного використання мови відповідно до користувача, ця граматична дисципліна не пояснює, що є правильним, а що неправильним. Іншими словами, цей граматичний підхід можна також описати як «об'єктивний опис граматичних конструкцій мови». В описовій граматики вивчають принципи та закономірності, які лежать в основі використання слів, фраз, речень і речень конкретних мовців або користувачів

мови. Крім того, згідно з визначенням, наданим Едвіном Л. Баттістеллою, «Описова граматики є основою для словників, які фіксують зміни у побуту та вживанні, а також для галузі лінгвістики, яка має на меті опис мов і дослідження природи мови».

Інше визначення описової граматики полягає в тому, що «описова граматики – це вивчення мови, її структури та правил, які використовуються в повсякденному житті носіїв усіх верств суспільства, включаючи стандартні та нестандартні різновиди» [70].

Наказова граматики пояснює або, радше, встановлює правила щодо того, як мова повинна використовуватися мовцями. Як результат, директивна граматики складається з набору правил, які навчають мовця в як найточнішій і правильній манері використовувати мову, висвітлюючи те, що слід використовувати, а чого слід уникати, щоб він міг досягти певного мовного стандарту.

Корінь директивної граматики сягає з XVIII століття, коли соціальні члени еліти повинні були визначити, що є стандартною формою мови. Таким чином, наказова граматики певним чином намагається застосувати правила щодо «правильного» чи «неправильного» використання мови, на відміну від описової граматики. Коротше кажучи, цей підхід до граматики визначає, як слід використовувати мову та яких правил слід дотримуватися, що впливають із конкретної моделі граматики. Терміни «прескриптивізм» і «нормативна граматики» також відносяться до цього підходу до граматики.

Відповідно, як описує Грінбаум, «...Прескриптивістський погляд на мову передбачає відмінність між «хорошою граматикою» і «поганою граматикою», і його основна увага зосереджена на стандартних формах граматики та синтаксичних конструкціях. Серед носіїв практично будь-якої мови прескриптивістський підхід до граматики часто охоплює багато ідей, думок і суджень щодо того, як і коли слід використовувати граматичні правила». [71]

Як визначили Ільза Депретер і Чад Ленгфорд, «Рекомендаційна граматики – це та, яка дає жорсткі правила щодо того, що правильно (або граматично), а що неправильно (або неграматично), часто з порадами про те, що не говорити, але з

невеликим поясненням» Наприклад, якщо людина каже; «Ми сперечалися щодо презентації». В описовій граматиці спеціаліст пояснить це речення як граматичне, тоді як наказовий грамастик скаже, що це речення неправильне, оскільки воно порушило стандартні граматичні правила з неправильним використанням “I” з “He”. Тому директивна граматика намагається встановити стандарт у мові [62].

Описова граматика — це підхід до граматики, який пов’язаний з описом використання мови носіями мови, без посилання на запропоновані норми правильності чи відстоювання правил, заснованих на таких нормах. З іншого боку, директивна граматика — це підхід до граматики, який спрямований на встановлення норм правильного та неправильного вживання та формулювання правил на основі цих норм, яких повинні дотримуватися користувачі мови. Описова граматика ґрунтується на тому, що використання мови може змінюватися залежно від різних мовців. Таким чином, він не розглядає, що є «правильною» чи неправильною граматикою, тоді як наказова граматика ґрунтується на принципі, що давно існуючі граматичні правила, створені носіями мови, є «правильними», а варіації «неправильними» [75].

Граматичні правила - правила складені відповідно до щоденного використання мови мовцями. Тому в описовій граматиці немає специфічних або стандартних правил, скоріше правила описують і пояснюють манеру використання мови користувачем. Навпаки, є специфікований і стандартний набір або граматичні правила, яких оратор повинен дотримуватися під час їх використання.

Описова і директивна граматика - це два підходи до граматики в мові. У той час як описова граматика є суб’єктивним дослідженням використання мови мовцями, описова граматика намагається нав’язати мовцям певні нормативні граматичні правила, щоб досягти загальноприйнятого стандарту цієї мови. Це головна відмінність описової та наказової граматики.

1.2 Основні етапи розвитку та поняття мовної норми

Функціонування української мови в сучасних умовах соціально історичних зрушень, світової глобалізації, мовної інтерференції передбачає нагальну потребу інтенсивного вноормування та вдосконалення її літературної форми на всіх структурних рівнях. Проблеми мовної норми викладені в науково прикладних розвідках видатних вітчизняних (О.Курило [16], М.Сулима [26], С.Єрмоленко [4], С.Ожегов [20], Л.Крисін [15]) та європейських лінгвістів (Л.Єльмслєв [2]).

Мовна норма є однією з основних категорій культури мови, лінгвістичної стилістики й загальної теорії мови, причому не лише власне лінгвістичною, а й соціально-історичною категорією, що формувалася впродовж усього розвитку літературної мови. Норма як обов'язкова властивість будь-якої мови є водночас стійкою і рухливою, що й уможливорює її розвиток та змінність відповідно до пізнавальних і комунікативних потреб мовців для адекватної реалізації смаків і вподобань мовної спільноти. Усвідомлення потреби вдосконалення та вноормування мови як універсального засобу спілкування сягає античних часів і остаточно окреслилося в добу Просвітництва, коли було створено багато нормативних граматики і словників окремих мов.

Античне мовознавство зародилося в надрах філософії, тому історики лінгвістики розрізняють два періоди давньогрецької науки про мову: філософський (V – III ст. до н. е.) і власне мовознавчий, або александрійський (III ст. до н. е. – IV ст. н. е.). У перший період носіями нової системи освіти стали софісти, які були мандрівними експертами з різних предметів, першими у світовій історії платними вчителями мудрості. Пріоритетним у їхній педагогічній діяльності було ораторське мистецтво. Розроблення питань теорії красномовства спричинило вивчення мовних проблем.

Один із найвідоміших софістів Протагор, усвідомлюючи потребу в правилах мовлення, уперше сформулював поняття мовної норми. Другий послідовно мовознавчий період називають граматичним. Саме тоді на основі

досягнень філософів і мовознавчої практики виникає філологія, яка повинна була вивчати, готувати до критичного видання і коментувати пам'ятки класичної писемності. У її надрах зароджується граматики як самостійна дисципліна, що зосереджується переважно на формальних аспектах мови (а не змістових, на відміну від філософії). Вона виокремилася в самостійну науку завдяки діяльності Александрійської граматичної школи, яка відіграла помітну роль у створенні засад європейської мовознавчої традиції.

Граматики того часу є аналогом сучасної описової лінгвістики. Відчутний вплив на подальший розвиток мовознавчої думки справила відома полеміка філософів-стоїків з питань відношення мови до предмета, яка згодом переросла в дискусію про аналогію та аномалію в мові, про наявність чи відсутність закономірностей у самій мові. Аналогісти, очолювані Аристархом, інтерпретували мову як систему чітких правил, що не має винятків. Аномалісти на чолі із пергамським граматистом Кратесом твердили, що мова має відхилення від закономірностей, факти невідповідності між словом, думкою і предметом.

Відстоюючи свою позицію, вони наводили велику кількість аномалій, що трапляються в мові. Ця дискусія наклала відбиток на подальший розвиток мовознавчої науки: виявлені в суперечці мовні факти згодом перетворилися на матеріали для побудови систематичної граматики, де паралельно з регулярними граматичними правилами («аналогіями») були подані різні винятки з них («аномалії»). Та сталося це вже тоді, коли із всеосяжної, нерозчленованої первісно давньогрецької філософії остаточно виформувалося давньогрецьке мовознавство [6, с.32-38].

Наступний період – середньовіччя, епохи Відродження та Просвітництва – був добою накопичування величезного фактичного мовного матеріалу про словниковий склад, фонетичну систему та граматичну будову багатьох мов світу, систематизованого в словниках і граматиках національних мов. Зокрема, у XV ст. з'явилися перші граматики іспанської та італійської мов, у XVI ст. – французької, англійської та німецької. В Італії, Іспанії, згодом у Франції та інших країнах Європи створено академії, що досліджують мови для їх унормування [9]. Бурхливий розвиток мореплавства й торгівлі у XVII ст. значно поживавив

міждержавні стосунки, що виявило проблеми міжмовного перекладу і спрямувало мовознавчі дослідження у двох напрямках:

1) укладання багатомовних словників і розвиток граматики національних мов;

2) створення універсальної, всесвітньої, «всезрозумілої» мови.

Найвідомішим зразком такої універсальної граматики була "Всезагальна раціональна граMATика", відома як граMATика Пор-Рояля, створена французькими філософом і логіком Антуаном Арно та граMATистом і логіком Клодом Лансло на засадах раціональної філософії Рене Декарта. Ця раціонально-логічна граMATика побудована за двома принципами: всезагальність і раціональність. Автори виходили з ідеї існування спільної логічної основи мови, від якої конкретні мови відхиляються тією чи тією мірою. Саме тому вони вважали, що положення їхньої універсальної теорії незмінні й можуть застосовуватися до будь якої мови, тобто не залежать від місця і часу. Це була перша спроба науково осмислити структуру й функціонування мови, показати єдність усіх мов, побудувати всеосяжну граMATичну систему на основі узагальнення фактів конкретних мов [9, с. 16].

Незважаючи на тривалу генезу, поняття «норма» отримало теоретичне обґрунтування лише у ХХ столітті. Серед мовознавців і досі немає одностайності щодо витлумачення терміна «норма». У науковому обігу неоднозначно потрактовано як безпосередній зміст цього поняття, так і його ознаки, критерії виділення, класифікації, відношення до мовної системи та межі його варіативності. Ці розбіжності зумовлені вочевидь різними підходами до проблеми нормативності, яку аналізують здебільшого в аспектах загальної теорії мови і теорії культури мови. Саме в працях загальномовознавчого характеру дослідники з різних позицій намагаються окреслити й уточнити систему понять і термінів для найповнішого та адекватного відображення найрізноманітніших аспектів мовної норми. В межах комплексної теорії культури мови вивчають загальну мовну ситуацію в суспільстві, функціонування й динаміку розвитку літературних норм, проблеми їх кодифікації.

Сучасне потрактування поняття «норма» ґрунтується на вченні Ф. де Сосюра, який започаткував трактування мови не лише як системи значущих протиставлень, а й як системи традиційної, тобто нормативної (хочі не виділяв норму як самостійне лінгвістичне поняття). Загальні риси поняття «норма» стисло, проте досить чітко визначив Е.Альман, який уважав, що мовна система є не лише «абстракцією» від конкретного говоріння, а й своєрідною «нормативною ідеологією», що свідомо чи підсвідомо регулює процес говоріння. Уперше поняття «норма» систематизували в річищі структурної лінгвістики представники Празького лінгвістичного гуртка [31].

На початку ХХ ст. Чеські лінгвісти зі своїх методологічних позицій запропонували нове тлумачення сутності літературної мови, обґрунтували теорії мовної норми й кодифікації літературної мови. Причому поняття норми вони розглядали здебільшого в аспекті культури літературної мови, але вважали, що встановлення специфіки норм літературної мови неможливе без виявлення найзагальніших, універсальних ознак мовної норми. Зокрема, Б.Гавранек розмежовував поняття «норма народної мови» і «норма літературної мови», наголошував на тому, що норму народної мови, закономірний комплекс її мовних засобів визначає узус, частково це стосується й літературної мови, але комплекс мовних засобів норми літературної мови має складніший характер, позаяк функції літературної мови є більш розвиненими й чіткіше розмежованими, ніж функції народної мови. До того ж норма літературної мови є більш свідомою і обов'язковою, а вимоги до її стабільності більш нагальними

Отже, мовну норму представники Празької лінгвістичної школи трактували як лінгво-соціологічний і конкретно-історичний феномен, як сукупність структурно-мовних засобів, регулярно вживаних певним мовним колективом, а спостереження над змінами норми в часі і в її функціональній варіативності осмислювали в діалектичній єдності власне мовної системи та її реалізації [21, с. 180].

Сучасне витлумачення поняття «норма» більшою мірою сформоване під впливом теорії Л.Єльмслева [2, с.164-174]. Розвиваючи вчення В.Гумбольдта і Ф. де Сосюра, Л.Єльмслев започатковує потрактування сосюрівського поняття

langue у трьох аспектах, а саме як схему, норму та узус. Схема – суто форма, незалежна від її соціального втілення й матеріальної маніфестації; норма–матеріальна форма в певній соціальній реальності, незалежна від деталей маніфестації; узус сукупність навичок, прийнятих у певному соціальному колективі, що визначаються фактами цих маніфестацій. Причому норма, узус, мовленнєвий акт – як реалізації схеми – взаємопов’язані і становлять один складний об’єкт, основним компонентом якого дослідник визнає узус, мовленнєвий акт кваліфікує як короточасний факт, а норму – як «штучне утворення», фікцію [2, с. 170-173].

Заперечивши таким чином поняття норми, Л.Єльмслєв запропонував замінити сосюрівську дихотомію «мова–мовлення» власним протиставленням «схема –узус» [2, с. 173-174].

Визнання фіктивності мовної норми викликало заперечення в Е.Косеріу, який, спираючись на теоретичні положення Л.Єльмслєва, виокремив трихотомію «система норма –мовлення», де «системамови є системою можливостей», що складається з ідеальних, взірцевих форм реалізації певної мови, натомість норма –це складова системи, що формується з історично реалізованих «ідеальних моделей» (тобто поняття норми в Е.Косеріу відповідає поняттю узусу в Л.Єльмслєва), тоді як мовлення –це конкретна мовленнєва діяльність.

Саме тому система і норма відображають, у його трактуванні, два аспекти мови: система втілює структурні потенції мови, а норма –конкретно реалізовані й прийняті суспільством моделі. Відповідно норма підтримує рівновагу між внутрішніми засобами та їхніми зовнішніми реалізаціями, що сприяє врівноваженню й стійкості системи мови.

Обґрунтування протиставлення мови і мовлення в працях Е.Косеріу спрогнозувало подальше розмежування понять «система» і «норма». Попри численні критичні зауваги, послідовники Е.Косеріу дотримувалися основних його постулатів: норма як універсалія властива всім мовним явищам, реалізується на всіх рівнях мовної системи й повинна підтримувати рівновагу та стійкість системи [2, с.173].

Інший підхід до концепції Е. Косеріу демонструє схема що складається з чотирьох компонентів: система–норма узус–мовлення, де узус постає певним узагальненням конкретних мовленнєвих актів. Причому середня ланка цієї схеми, тобто норма та узус, постають своєрідним «фільтром»: з одного боку, вони відбирають потенційні можливості системи для потреб конкретних мовленнєвих актів, а з іншого накопичують і опрацьовують мовленнєві зміни, до того як вони «дійдуть» до системи [9, с.46-47].

Виділяють в мові три рівні: систему, структуру та мововжиток. Причому, якщо система й ужиток у його концепції майже тотожні поняттям система і мовлення Е.Косеріу, то структуру трактують як реалізовані можливості системи. Цілком очевидно, що схема Е.Косеріу в такому потрактуванні зазнає кардинальних змін, адже поняття мовної норми як такої залишається ніби поза межами схеми або перебуває в досить складних відношеннях з усіма її компонентами, ніби охоплює чи пронизує її.

Концепція Л.Скворцова оперта на дихотомію «рівень структури –рівень норми», де останній фактично ототожнено з рівнем мовлення. Він розмежовує норму реалізовану, тобто ототожнює її з нормою в потрактуванні Е.Косеріу, і потенційну, що може бути реалізованою. До реалізованої норми вчений зараховує насамперед сучасні продуктивні норми і рідковживані варіанти, застарілі норми, дублети, до потенційних норм новоутворення, що згодом стануть нормою, та індивідуальні, оказіональні утворення

Дослідники висловили сумніви щодо базових положень Е.Косеріу, водночас багато в чому погоджуючись із ним або поділяючи його погляди, уточнили й доповнили його класифікації. Для мовознавства засадничим стало визначення С.Ожегова: «Норма –це сукупність найбільш придатних («правильних», «кращих») для обслуговування суспільства засобів мови, що формуються внаслідок добору мовних елементів з наявних, утворюваних знову чи добутих із пасивного запасу минулого в процесі соціальної, в широкому витлумаченні, оцінки цих елементів» [20, с. 259–260].

Як категорія історична, змінна, вона, на думку вченого, становить історично зумовлений факт, вияв закономірностей розвитку мови й типових для

кожної епохи тенденцій розвитку, підтримуваних і схвалюваних суспільством Першочерговим завданням лінгвістичних досліджень С. Ожегов уважав розкриття внутрішніх законів розвитку мови на конкретному мовному матеріалі, адже «лише знання цих законів може слугувати міцним підґрунтям установлення наукових принципів нормалізації літературної мови та її стилістичного впорядкування» [20, с. 259].

В українському мовознавстві дослідження норми має власну традицію. Проблеми нормативності мови та «доброго стилю» у вітчизняній науці, на думку В.Німчука, порушив М.Смотрицький. У своїй праці «Грамматіки Славенския правилноє Синтагма» він уперше в історії слов'янського мовознавства виклав повний курс граматики церковнослов'янської мови в її тодішніх основних частинах: орфографія, етимологія (тобто морфологія), синтаксис, просодія, сформулював докладні правила правопису, тобто фактично здійснив кодифікацію церковнослов'янської мови східнослов'янської редакції. Причому все з орфографії М.Смотрицького, що відповідало живому мовленню, наголошує В.Німчук, використовувалося і в українському світському письменстві до початку ХІХ ст., а на деяких теренах (наприклад у Закарпатті) – аж до середини ХІХ с [5, с. 6]

Особливої актуальності проблема нормалізації й стандартизації мови набула в добу «українізації», коли з набуттям Україною державності постала нагальна потреба в нормування й систематизації мови. У цей час побачило світ чимало видатних граматичних і лексикографічних праць дослідників української мови. Серед них засадничі розвідки О.Курило, М.Сулими та ін. [16] [26]

Нормування й кодифікація української мови в той період відбувалося через неабиякі труднощі й небезпеки. Усі мовознавці погоджувалися із тим, що літературна мова, її кодифіковані норми не мають відриватися від народнорозмовного підґрунтя, тобто насамперед слід використовувати внутрішні ресурси мови, враховувати тенденції її розвитку. Але сам ступінь цього опертя спричиняв чималі розбіжності в поглядах і підходах науковців. Ю.Шевельов так згрупував ці тенденції в мовознавчих дослідженнях: етнографізм (крайній пуризм) і синтетизм (поміркований пуризм) [30, с.110].

Представниками першої течії були А.Кримський, Є.Тимченко, О.Курило (ранні праці), І.Огієнко, В.Сімович, які послідовно наближали літературну мову до розмовної, «чистої», фольклорної основи, відкидаючи все те, що українська мова позичила з інших мов або розвинула в попередні періоди свого існування. Науковці другої групи (О.Синявський, М.Сулима, О.Курило (пізніші праці) були не такими категоричними, вони не відкидали форми й конструкції, засновані на європейській традиції, хоча й радили частіше вдаватися до форм «своїх», тобто обстоювали «синтезу народних компонентів з асимільованими європейськими» [30, с. 111].

Етнографічні погляди Василя Сімовича позначилися на його засадничій праці «Грамматика української мови». У Передмові до першого видання автор наголосив на самостійності української мови, відмінності, окремішності її законів від російської граматики, завваживши, що таке порівняння є тимчасовою необхідністю, зумовленою вимогами «переходового» стану для «науки української мови» і висловив сподівання, що «пізніше цього не буде треба, бо перед нами не будуть уже вічною марою стояти закони російської граматики»

Уже в Передмові до другого видання В.Сімович зазначає, що «цей правопис будучини не має, що життя візьме своє, і цей правопис уступить місця иньчому», оскільки на той час тривали правописні дискусії і остаточний варіант «практичного правопису» ще не був створений. Увесь матеріал цієї праці підпорядкований провідній тезі: «Через те, що наша письменницька мова у своїй основі народня, то нам треба прислухувати ся до народа, як він балакає».

Тож джерелами нормативної, «письменницької» мови В.Сімович уважав: «народню словесність», твори «гарного українського письменства», журнали, українську наукову літературу, «гарний словар». «Грамматика української мови» Василя Сімовича була свого часу найповнішим і найавторитетнішим підручником, певною мірою узгоджувала східноукраїнську і галицьку мовні традиції, що, за влучним висловом Ю.Шевельова, справил найвідчутніший і переважно позитивний вплив на норми літературної мови [30, с. 50].

У річищі етнографічної школи створені «Уваги до сучасної української літературної мови» Олени Курило. У Вступному слові до «Уваг» дослідниця

ставити за мету своєї розвідки подати нормативні форми сучасної української літературної мови на «підставі мови народньої» [16, с. 8]. Адже, на її думку, «сучасна українська наддніпрянська мова» особливо в наукових та науково-популярних виданнях і синтаксисом, і фразеологією, і словотвором «мало нагадує українську народню мову; вона намагається йти шляхом російської наукової мови з її здебільшого далеким від народнього складом фрази» [16, с.7].

Такий стан авторка пояснює історичними причинами, але наголошує, що сучасна українська літературна мова, і надто наукова, розвиваючись «чужим» шляхом, приховуючи свої «природні» особливості, перестає бути мовою українською [16, с.8]. Хоча «українська народня думка, як вона виражена в мові» має великий потенціал, що найбільшою мірою виявляється у «способі думання», «творенні синтаксичних та фразеологічних зворотів» [16, с.7] і є власне виразом «національного світогляду» народу [16, с.136].

Тож основним завданням унормування мови О.Курило вважала наближення мови літературної до народньої, очищення української наукової мови від наслідків впливу російської літературної мови. Безперечною заслугою О.Синявського й М.Сулими, Ю.Шевельов називає критичне опрацювання надбань і пропозицій етнографічної школи у світлі традицій української літературної мови, перспектив її майбутнього розвитку. Саме О.Синявський у своїх «Нормах» уперше опрацював і впорядкував орфоепічні, морфологічні та синтаксичні норми української літературної мови, творчо поєднав народню й книжну традиції.

За оцінкою В.Сімовичав Передмові до «Норм», у цій праці автор подав не лише «те, що дало саме життя, що дали письменники», а й окреслив шляхи подальшої нормалізації української літературної мови, оскільки цей практичний підручник побудований на «наскрізь наукових підставах», що вказує «на вдумливість проф. Синявського і на його глибокий підхід до мовних явищ» [11, с. 136]

Перспективи розвитку й унормування літературної мови М.Сулима вбачав у поєднанні етнографізму та європейської культурної традиції, крім того у формуванні літературної мови, на думку вченого, мають бути використані її

діалектні особливості: «В літературно виробленій мові не може бути такого, щоб дозволялося писати й говорити, як хто хоче, як хто звик» [26, с.135].

До теоретичних надбань М.Сулими як одного з видатних нормалізаторів української мови безперечно належить виокремлення критеріїв літературної норми: «якнайширша вживаність і природність котрогось факту з погляду мовного поступу (нюансація думки, економія енергії, а не паперу), поширеність і потрібність котрогось «кованого» факту (коли він узгоджений із системою народної мови) в мові письменницькій, науковій, тощо» [26, с. 137].

Найповнішим і найточнішим у вітчизняній лінгвістиці вважаємо визначення норми М.Пилинського. Спираючись на дефініції лінгвіста С.Ожегова та французького вченого Ж.Марузо, норму літературної мови він визначив як «реальний, історично зумовлений і порівняно стабільний мовний факт, що відповідає системі й нормі мови і становить єдину можливість або найкращий для даного конкретного випадку варіант, відібраний суспільством на певному етапі його розвитку із співвідносних фактів загальнонародної (національної) мови в процесі спілкування»

Слід відзначити також обґрунтування вченим критеріїв нормативності і принципів їх застосування:

- 1) територіальний (культурно-історичний) критерій;
- 2) критерій авторитетних письменників;
- 3) критерій визнаних зразків;
- 4) критерій мовної традиції
- 5) критерій відповідності законам мови, системі, структурі мови тощо;
- 6) критерій поширеності, або статистичний критерій;
- 7) національний критерій;
- 8) формально-логічний критерій;
- 9) естетичний критерій

М.Жовтобрюх одним із найважливіших завдань теорії культури мови вважає визначення наукової основи мовної нормалізації [20, с. 103].

Мовну норму вчений трактує через співвідношення з мовною системою і варіантність як основну ознаку цього поняття. На матеріалі української

періодики кінця XIX –початку XX ст. М.Жовтобрюх простежив становлення лексичних, фонетичних і граматичних норм української літературної мови, її функціональних стилів, відзначивши особливу роль преси в процесі нормування мови. А.Коваль мовну норму визначає як «усталені правила вимови і правопису, вибору слова і граматичної форми» В.Русанівський трактує це поняття як «суспільно усвідомлений і узаконений практикою відбір мовних засобів» Детальний аналіз сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови з метою відновлення її національної самобутності через обмеження наслідків іншомовних впливів на структуру мови, наголошування її питомих особливостей та вдосконалення системи її мовностилістичних домінант подано в наукових розвідках О.Тараненка [27, с.159].

Сферами вияву цих тенденцій автор вважає насамперед мовну діяльність ЗМІ, теле- і кінопродукції, перекладної літератури, а також мовну поведінку «практично всіх, хто постійно або зі службового обов'язку й навіть спорадично користується українською літературною мовою». Причому зазначені процеси особливо в царині добору стилістичних мовно-виразових засобів у сучасних пуристичних тенденціях мають протилежну спрямованість, щодо якої автор проводить паралелі із традиціями українського мовознавства початку XX ст., називаючи їх «народницько-етнографічними» та «елітарними» мовно-культурними орієнтаціями [27, с.167].

Сучасні мовознавці, розвиваючи ідеї провідних вітчизняних учених, значно розширили, збагатили теорію мовної норми. Серед останніх набутків помітно вирізняються монографічні розвідки Г.Яворської, Л.Струганець, Є.Карпіловської та Н.Клименко, Т.Коць. Так, Г.Яворська проблеми нормалізації та кодифікації літературної мови розглядає у світлі прескриптивної спрямованості, вважаючи унормувальну діяльність будь-якого рівня своєрідним дискурсом, у формуванні якого беруть участь не лише лінгвісти [31, с. 13].

У протиставленні дескриптивного та прескриптивного підходів до вивчення мови дослідниця віддає перевагу останньому, оскільки він «зорієнтований на створення приписів та рекомендацій щодо вживання мови»

[31, с.16]. Відповідно проблеми кодифікації літературних мов разом із питаннями мовної норми та різноманітні вияви регулювання мовного функціонування висвітлюються нею саме через прескриптивний підхід. Аналіз прескриптивно-лінгвістичної діяльності авторка здійснює у функціонально-комунікативному, когнітивному та культурно-семіотичному аспектах, що дозволяє окреслити складні проблеми сучасного етапу внормування та стандартизації української мови. Специфіку динаміки лексичних норм української літературної мови та адекватність їх відтворення в кодифікації висвітлено в наукових розвідках Л.Струганець [25].

На підставі комплексного аналізу діалектично взаємопов'язаних процесів, що відбуваються у словниковому складі мови, а саме: поповнення новими лексичними одиницями, поступового звуження вживання, а згодом і виходу окремих застарілих номенів, семантичної трансформації і стилістичної транспозиції слів, –дослідниця доводить не лише комплексну дію екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток лексико-семантичного рівня сучасної української літературної мови, а й виділяє домінуючий вплив саме соціальних факторів, особливо в період бурхливих перебудов соціуму та потужного науково-технічного прогресу. «Норма виконує роль фільтра не тільки під час руху від системи мови до мовлення, тобто під час реалізації системи, –зауважує Л.Струганець.–Вона фільтрує також накопичені в мовленнєвих актах й узагальнені узусом зміни, перш ніж ті зміни потраплять в систему» [25, с. 15].

В основу останніх досліджень різнорівневих норм сучасної української літературної мови покладено принцип «гнучкої стабільності» або «динамічності». Динамічні зрушення щодо лексичної та словотвірної норм української літературної мови схарактеризували Н.Клименко, Є.Карпіловська та Л.Кислюк у спільній праці «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» [11].

На матеріалі неологічних словників та власної картотеки автори окреслили тенденції оновлення сучасного українського лексикону та роль словотворення у цьому процесі. У становленні нового літературного взірця української мови, зокрема її лексичної та словотвірної норм, найактивнішу роль, на думку

Є.Карпіловської, відіграє публіцистика, оскільки тексти цього стильового різновиду мають чітку експресивно-оцінну спрямованість, що власне і створює ґрунт для авторської мовотворчості [11, с. 13].

Динаміку мовної норми української літературної мови від кінця ХІХ до початку ХХІст. на матеріалі публіцистичного, сакрального та художнього стилів простежила Т.Коць. Відзначивши провідну роль сучасної публіцистики у становленні лексичних норм, дослідниця окреслила певні територіальні відмінності мови газет, схарактеризувала основні тенденції літературної мови, а саме: активне поповнення словникового складу мови діалектизмами та запозиченнями; розширення сфери функціонування книжної, розмовної та застарілої лексики, відмежування від російськомовних форм [14, с. 266].

Значне поширення фонематичних і морфологічних варіантів лексичних одиниць у мові сучасної преси авторка пояснює дією як зовнішніх (залучення до літературного вжитку діалектних форм і запозичень), так і внутрішніх (пошук нових форм словесного вираження) чинників Ґрунтовной багатопланово розкрито феномен норми в колективній монографії. Літературна норма і мовна практика (Єрмоленко С. Я., Биби́к С. П., Коць Т. А. та ін.). [14, с. 266-267].

У названій праці розмежовано зміст понять «мовна норма» і «літературна норма», «літературна мова» і «мова художньої літератури»; викладено концептуальні положення про критерії літературної норми, ознаки літературної мови, взаємодію літературної норми з мовною практикою відомих письменників, з мовою діалектів; простежено динамічну стабільність літературної норми; сформульовано критерії кодифікації норми, де серед інших акцентовано на ролі мови ЗМІ, що через «масовість, здатність швидко реагувати на зміну в сучасному словнику», робить її одним із основних критеріїв становлення літературної норми. На відміну від нормалізаторів української мови початку ХХ ст., де взірцем літературної мови вважалася мова «красного письменства» автори монографії наголошують, що «сучасна мовно-художня практика не може бути критерієм літературної (точніше –загальнолітературної) норми», бо поряд із мовою художньої літератури на формування літературної норми впливають і інші функціональні стилі, насамперед –мова ЗМІ. Відтак у практичному

користуванні літературною нормою вважаються «часово обмежені рекомендації щодо наголошування, вживання слів, їх використання в загальноприйнятому значенні» [4, с. 318].

Отже, витoki поняття мовної норми сягають щедавногрецького періоду, періоду зародження мовознавства як науки, та остаточне його формування відбулося лише у ХХ ст. Сучасне потрактування мовної норми засноване на вченні Ф. де Сосюра, систематизоване представниками Празького лінгвістичного гуртка на початку минулого століття, набуло подальшого вдосконалення у працях Л.Єльмслева та Е.Косеріу, які й лягли в основу нинішнього витлумачення цього феномену. У вітчизняному мовознавстві проблему нормативності мови першим порушив М.Смотрицький. Унормуванню української літературної мови й теоретичному обґрунтуванню поняття мовної норми значною мірою сприяли праці українських мовознавців початку ХХ ст.

Лінгвістичні дослідження того часу згрупувалися у дві течії: етнографізм, або крайній пуризм (А.Кримський, Є. Тимченко, О.Курило (ранні праці), І.Огієнко, В.Сімович) та синтетизм, або поміркований пуризм (О.Синявський, М.Сулима, О.Курило (пізніші праці). Подальші дослідження українських науковців, ґрунтуючися на потрактуванні мовної норми, запропонованому М.Пилинським, характеризують норми української літературної мови переважно в культуромовному аспекті. Новітні наукові розвідки засвідчують, що мовні норми формуються і змінюються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, проте винятково важливу роль відіграють останні, що зумовлено насамперед соціальним характером цього поняття. Причому, якщо на початку ХХ ст. джерелом формування літературної норми вважали твори красного письменства, то наприкінці ХХ початку ХХІ ст. виразником динаміки мовної норми стала публіцистика

1.3 Сфера теорії на основі використання

Підходи, засновані на використанні, зазвичай ґрунтуються на відносно невеликому наборі когнітивних процесів, таких як категоризація, аналогія та фрагментація, щоб пояснити структуру та функції мови. Метою є спочатку розглянути ступінь успіху «когнітивної прихильності» теорії, заснованої на використанні, у поясненні емпіричних результатів у різних областях, включаючи засвоєння мови, обробку та типологію

Лінгвістична теорія має багато що пояснити. По-перше, структура мови з'являється в дуже різних часових масштабах: за частки секунди процеси вироблення та розуміння мовлення; роки, які людина витрачає на створення своєї мови; століття, протягом яких розвивалися мови. По-друге, існує величезна різноманітність форм, які приймають мови. Незважаючи на швидкість зникнення мов, людині довелося б пройти в середньому менше 50 миль, щоб зустріти нову мову, якби всі вони були рівномірно розподілені по всьому світу. Порівняйте це з нашими найближчими нині еволюційними родичами. Дивні культурні варіації рукописань у шимпанзе вражають, але насправді вони не конкурують із понад 6000 способами сказати «привіт». По-третє, мова є складною адаптивною системою це означає, що мова, яку знають люди, змінюється та реорганізується у відповідь на численні конкуруючі фактори. Вкладені цикли зворотного зв'язку, які це створює, кидають виклик будь-якому простому аналізу введення-виведення, ще більше посилюючи складність. [52]

Одним із критеріїв для оцінки міцності теорії, заснованої на використанні, є перевірка того, чи вона дає тонкі прогнози в різних областях. Зближення даних з окремих областей, які використовують широкий спектр методологій і займають широкий діапазон позицій у теоретичному спектрі, забезпечить особливо потужну підтримку. По-третє, ми коротко обговорюємо філософські наслідки прийняття підходу, заснованого на використанні. Перш ніж подумати про те, що теорія, заснована на використанні, працює добре, і де є суттєві розбіжності, що

вказують на нові напрямки дослідження. Нарешті, ми представляємо результати лінгвістичної антропологічної літератури, розглядаючи способи, якими культура може обмежувати мовну структуру.

Незважаючи на страхітливий розмах мовних явищ, що вимагають пояснення, теорії мовного представлення, засновані на використанні, мають простий всеосяжний підхід. Незалежно від того, чи зосереджено увагу на обробці мови, опануванні чи зміні, знання мови ґрунтується на знаннях фактичного використання та узагальнень, зроблених щодо подій використання. [57]

Для теорій, що ґрунтуються на використанні, складність мови виникає не як результат мовного інстинкту, а через взаємодію пізнання та використання. Ці широкі припущення суперечать припущенням генеративістських і структурних традицій, які аналізують мову як статичну або синхронну систему, автономну та виокремлену від когнітивної та соціальної матриці використання мови. Мета тут не полягає в тому, щоб деталізувати аргументи проти генеративістської універсальної граматики (багато такої критики існує в інших місцях, наприклад, щодо підходів до протиставлення теорії оволодіння мовою).

Тут ми приділяємо більше місця сильних і слабких сторонах теорії, заснованої на використанні, і вказуємо на те, де може виникнути новий теоретичний ґрунт, який можна зруйнувати. Але тут варто коротко сказати одну річ. Велика теоретична робота в генеративістській лінгвістиці впливала з припущення, що дитина не може засвоїти правила своєї граматики за допомогою інструментів біхевіоризму. Мало хто з психологів не погодиться з цим, але так само, після 50 років досліджень соціально-когнітивних здібностей дітей, лише деякі визначають ресурси, доступні для дитини в біхевіористських термінах. Розділ про засвоєння мови та культурне використання окреслює природу деяких із цих ресурсів, хоча є предметом дебатів, чи можна переконатися, що ці ресурси дають повний звіт про засвоєння мови.

Позиція, заснована на використанні, тісно пов'язана з когнітивною лінгвістикою та граматиною, де основною мовною одиницею є конструкція: значуща символічна сукупність, яка використовується з метою сигнально релевантних комунікативних намірів. Синтаксичні схеми, ідіоми, морфологія,

класи слів і лексичні одиниці розглядаються як конструкції, які варіюються уздовж континууму специфічності [52].

Якщо прийняти припущення, що мова є такою, то наслідки для розвитку є досить глибокими: якщо діти можуть вивчати ідіосинкратичні, але продуктивні конструкції (наприклад, *She's going to ballet! My mother-in-law rides a bike!*), то чому можуть вони не вивчають більш канонічні так само? Однак у підході когнітивної лінгвістичної/конструктивної граматики граматика – це більше, ніж перелік конструкцій. Організація та продуктивність мови розуміється як результат аналогій між формою та/або значенням у структурованому переліку конструкцій. Наприклад, фрази, *“the taller they are, the harder they fall, the more, the happier, the older they get, the nicer they are”* – усі варіації на основну тему або продуктивну схему; *“X-er Y-er”*. Більше того, у генеративістській теорії немає відмінностей ядра/периферії, компетенції/продуктивності – це конструкції та використання на всьому шляху вниз (і вгору). Ця дуже коротка характеристика підходів, заснованих на використанні, дає відтінок того, що таке мова, яку вважають теоретики використання.

Виділяє кілька когнітивних процесів, які впливають на використання та розвиток мовної структури категоризація; ідентифікація маркерів як екземплярів певного типу фрагментація; формування послідовних одиниць шляхом повторення або практики багата пам'ять; зберігання детальної інформації з досвіду аналогія; відображення існуючого структурного шаблону на новий екземпляр і крос-модальна асоціація; когнітивна здатність зв'язувати форму і значення. Таким чином, існує сильна «когнітивна прихильність» до пояснення лінгвістичної структури. Як зазначає Тейлор, «загальна мета когнітивної лінгвістики полягає в тому, щоб надати звіти про синтаксис, морфологію, фонологію та значення слів у відповідності з аспектами пізнання, які добре задокументовані або, принаймні, дуже правдоподібні, і які можуть проявлятися в не –лінгвістичному середовищі [48. с. 117].

Як приклад цього зобов'язання Ібботсон та інші досліджували, чи можемо ми «імпортувати» те, що ми знаємо про категоризацію нелінгвістичних стимулів, щоб пояснити використання мови. У класичному дослідженні Френкса і

Бренсфорда вони стверджували, що прототип містить максимальну кількість ознак, спільних для цієї категорії, часто «усереднених» серед прикладів. Вони конструювали стимули, об'єднуючи геометричні форми, такі як кола, зірки та трикутники, у структуровані групи різних видів. Деякі з них потім показали учасникам, яких потім запитали, чи впізнали вони ці та інші фігури, яких раніше не бачили. Важливо, що один із зразків, показаних під час тестування, містив усі геометричні форми разом, зразок, який насправді ніколи не демонструвався раніше (але міг би вважатися прототипом, якби всі досвідчені зразки були усереднені). Учасники не тільки думали, що бачили цей прототип, але й насправді були більш впевнені, що бачили його, ніж інші раніше бачені зразки (або предмети, які відволікають увагу, яких вони не бачили) [62].

Ці ефекти були встановлені для спеціальної нелінгвістичної категорії. Ібботсон та інші виявили, що та сама модель висновків – неправильне розпізнавання прототипів – поширюється на конструкцію транзитивної аргумент-структури, фундаментального будівельного блоку, присутній у тій чи іншій формі у всіх мовах світу [58].

Вони стверджували, що це показує, що абстрактні лінгвістичні категорії поводяться так само, як і нелінгвістичні категорії, наприклад, показуючи ступеневу приналежність до категорії. Зосереджуючись на аналогії на даний момент, у теорії, заснованої на використанні, конструкції можуть бути аналогічними за формою та/або значенням. Вагомий доказ того, що вирівнювання реляційної структури та відображення між уявленнями є фундаментальний психологічний процес, який лежить в основі формування цих абстрактних зв'язків.

У теорії на основі використання аналогія також діє в більш абстрактному сенсі, розширюючи прототипове значення конструкцій. Наприклад, значення диперехідної конструкції тісно пов'язане з «передачею володіння», як у “*John gave Mary a goat*”. Метафоричні розширення цього зразка, такі як “*John kissed the goat*”, розуміються за аналогією з основним значенням конструкції, з якої вони були розширені, що у випадку диперехідного є чимось як «*X змушує Y отримувати Z*» [56].

Відносна частота елементів у корпусі, очевидно, відіграє ключову роль у багатьох процесах на основі використання. Елементи, які постійно зустрічаються разом у мовленнєвому потоці та послідовно використовуються для однієї і тієї ж функції, стикаються з тиском, щоб стати автоматизованими, подібним до тих, що виникають у різноманітних нелінгвістичних сенсорно моторних навиках. Таким чином, збирання стикається з тиском, щоб бути стиснутим або розбитим на шматки. Остаточною стратегією стиснення повідомлень було б взагалі нічого не говорити, отже, на багатьох різних рівнях – граматичному, лексичному, фонологічному – лінгвістична система намагається збалансувати компроміс між кількістю мовного сигналу, наданого для даного повідомлення, та очікування цього повідомлення.

Нерегулярні шаблони можуть вижити в мові, оскільки вони досить часті, щоб їх можна було вивчати та використовувати самостійно, тоді як предмети та конструкції, які зустрічаються рідше, мають тенденцію регулюватися, які шаблонами, або, в крайньому випадку, вони випадають з ужитку. Оскільки не отримують достатнього впливу на них. Чим більше мовна одиниця утверджується як когнітивна рутинна або «репетується» у свідомості мовця, тим більше кажуть, що вона закріпилась.

Закріплення є питанням ступеня і по суті означає посилення будь-якої реакції системи на вхідні дані, які вона отримує. І навпаки, тривалі періоди невикористання послабляють уявлення. Наприклад, маленькі немовлята здатні розрізняти більш широкий діапазон звуків, які присутні в їхній рідній мові. Після того, як це закріплення закріпиться як рутинна, може бути важко повернути назад. Наприклад, носіям японської мови важко розрізнити /r/ і /l/, оскільки це активує єдине уявлення, тоді як для мовців англійською ці два уявлення залишаються закріпленими окремо [73].

Основні когнітивні процеси, засновані на використанні, такі як категоризація, аналогія та фрагментація, можуть пояснити емпіричні висновки щодо засвоєння, обробки та зміни мови. Очевидно, що все це самі по собі величезні області досліджень.

Цікаво, що питання визначення референта слова часто представляли як проблему навчання одноразово— очевидно, не та сама проблема, з якою насправді стикаються діти. Використовуючи інваріантні властивості у відображенні слова. У кількох ситуаціях, було показано, що діти зменшують ступінь свободи щодо того, що можуть означати іменники та дієслова. Яким би потужним не було міжситуаційне навчання, воно, безсумнівно, діє в поєднанні з іншими ознаками сенсу. Баннард виявив, що обчислювальна модель навчання слів працює краще, коли вона використовує соціальну інформацію (спільна увага та просодія) у поєднанні зі статистичними підказками (перехресне навчання), ніж коли вона покладалася на виключно статистичну інформацію [57].

Як тільки дитина закріпиться в мові, контекст нового слова дає підказку про те, яким воно може бути. Наприклад, моделі використання англійською мовою натякають на такі можливості для *pum*:

1. *Here is a pum (count noun).*
2. *Here is Pum (proper noun).*
3. *I am pumming (intransitive verb).*
4. *I pummed the duck [transitive (causative) verb].*
5. *I need some pum (mass noun).*
6. *This is the pum one (adjective).*

Наприклад немовлята чутливі до статистичної тенденції, що ймовірність переходу, як правило, вище в словах, ніж між словами, що допомагає їм знаходити «слова в морі звуків».

Діти також можуть виявляти синтаксичні закономірності між категоріями слів, а також статистичні закономірності в звукових моделях. До 12 місяців немовлята можуть використовувати свої нещодавно відкриті межі слів, щоб виявити закономірності в синтаксичному поширенні нової граматики рядка слів. А до 15 місяців немовлята здатні комбінувати кілька сигналів, щоб засвоїти морфофонологічні парадигматичні обмеження. Зверніть увагу на загальність цієї статистичної здатності до навчання. 2-місячні діти чутливі до перехідних ймовірностей між послідовностями візуальних форм, тому немовлята вже

набули значних знань у статистичному навчанні до того часу, коли з'являються ці мовні ефекти.

Ідея про те, що мови здебільшого схожі, була підірвана зростаючою кількістю доказів того, що мови насправді досить різні. Решту схожості зазвичай можна пояснити чотирма загальними класами обмежень, які одночасно діють на формування мови: перцептивно-моторні фактори, когнітивні обмеження на навчання та обробку, обмеження мислення та прагматичні обмеження. [86]

Інформаційно-теоретичні підходи до комунікативної ефективності показали, як когнітивні здібності людини прямо чи опосередковано обмежують простір можливих граматики. Труднощі з обробкою в розумінні та створенні можуть виникнути, коли речення перевантажує систему пам'яті або містить комбінації слів, які є нечастими, несподіваними або для яких є конкуруючі сигнали.

Існує кілька способів, за допомогою яких складність онлайн-обробки та прагнення до комунікативної ефективності можуть обмежити типологічний розподіл граматики, наприклад, при засвоєнні менш складних форм можна вивчати переважно через більш високу частоту введення. Підхід до типології припускає, що граматики переважно конвенціалізують лінгвістичні структури, які обробляються більш ефективно [87].

Величезна різноманітність форм, які набувають мови, ставить перед усіма теоріями величезний виклик. Наприклад, наскільки відомо, піраха є єдиною мовою у світі, яка використовує звук дзвінкого бічного подвійного клаптя Як зазначає Еверетт, всім теоріям мови буде важко передбачити як її існування, так і рідкість. Насправді набагато легше визначити загальні закономірності мовних змін, ніж знайти міжмовну схожість. Теорії, засновані на використанні, стверджують, що це пов'язано з тим, що існує універсальний набір когнітивних процесів, що лежать в основі міжмовних циклів (наприклад, граматизація, підгінізація та креолізація), а також той факт, що всі мови повинні проходити через вузьке місце того, що можна вивчати [83], [85].

Теорії репрезентації (*Usage-based theories*), засновані на використанні, розглядають мову як складну адаптивну систему; взаємодія між пізнанням і

використанням. Результати досліджень, типології та психолінгвістики щодо засвоєння мови сходяться на думці про те, що мовні репрезентації фундаментально побудовані на основі використання та узагальнень щодо цих подій використання. Мова демонструє творчість, категорії та рекурсію, тому що люди мислять творчо, категорично й рекурсивно. Тут ми також звернули особливу увагу на набір культурно згенерованих структурних моделей, які, здається, лежать за межами пояснення основних когнітивних процесів, заснованих на використанні. Окрім потреби в більшій ясності щодо механізмів узагальнень та фундаментальних одиниць граматики, ми пропонуємо, що однією з наступних серйозних проблем для теорії використання буде уніфікувати антропологічні лінгвістичні дані з пізнанням на основі використання.

РОЗДІЛ 2

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТЕКСТУ

Семантику можна визначити як вивчення значення. Як частина лінгвістики, семантика досліджує значення лексичних одиниць, напр. г. Слова. Предметом психолінгвістичних досліджень є поведінка носіїв мови, а не сама мова. Психолінгвісти намагаються розкрити те, що люди знають про значення лексичних одиниць, або, іншими словами, психолінгвісти досліджують словесні поняття, які люди мають на увазі. З цієї точки зору семантична структура представляє знання про значення лексичних одиниць.

Основний внесок у лінгвістичну семантику робить компонентний аналіз. Відповідно до компонентного аналізу значення слова можна розкласти на семантичні компоненти, які встановлюються шляхом розгляду семантичних відносин між словами. Мабуть, найважливішим семантичним відношенням є відношення суперординації, протилежне якому називається гіпонімією. Загалом лексичний елемент X є гіпонімом до лексичного елемента Y , а Y є вищестоящим за X , коли твердження «це X » тягне за собою твердження «це Y ».

Наприклад, тварина підпорядковується собаці, тому що «це собака» означає «це тварина». І навпаки, кажуть, що собака є гіпонімом (або підпорядкованим) тваринам. Пари іменників *flower - rose*, *mammal - a dog*, *animal - mammal* також споріднені надпорядкуванням. Ці приклади, взяті з таксономії видів флори та фауни, демонструють, що суперординація є основним принципом упорядкування в ієрархіях понять. Психологічні дослідження семантичних структур також намагаються виявити семантичні компоненти лексичних одиниць. Однак ці компоненти є результатом аналізу (часто числових) мір подібності значення. Огляд відповідної літератури робить акцент на критичному обговоренні застосовуваних методів. Хоча вони широко використовуються, як правило, дуже міцні, і їх структурні припущення зазвичай не перевіряються.

Однак розвиток теорії вимірювання вплинув на те, як формулюються останні запропоновані методи. Теоретико-вимірвальна формулювання ґрунтується на суворій різниці між теорією та даними. Припущення Йіргена Геллера, на які спирається теорія, чітко сформульовані і базуються на якісних спостереженнях, а не на деяких числових індексах. Таким чином, вони можуть бути перевірені в програмах.

Отже, оцінка семантичних структур базується на семантичному узагальненні та емпірично визначеному відношенні суперординації. Експериментальна парадигма, яка використовується для оцінки семантичної структури, є модифікацією відомого завдання в розумовому тестуванні.

Структура тексту є результатом структурованих соціальних практик які створюють цей текст. У цьому сенсі можна вважати структуру тексту окремим випадком структури діяльності. Таке уявлення про структуру тексту в рівній мірі застосовується до структури усної та письмової мови, оскільки ми формуємо структурні відносини як відносини між діями, а не між усними чи письмовими одиницями тексту. Для громади характерні структури діяльності. Це регулярні й повторювані послідовності контекстно-залежних варіантів організації значущих дій у соціально впізнавані події чи типи ситуацій. [89, с.6]

Соціальний зміст дії значною мірою визначається діяльнісно-структурним контекстом, у якому вона виконується. Кожна дія бере своє значення з контексту, який вона сама допомагає створити. Точніше, динамічне значення дії — це її значення в контексті до теперішнього часу (час, створений його виконанням), у цей момент воно має додатковий смисловий потенціал, що залежить від можливих дій, які можуть слідувати за ним у межах однакової структури діяльності. Коли структура діяльності була, принаймні потенційно, завершена, всі її складові дії можуть заднім числом присвоїти свої синоптичні значення в завершеній структурі [89, с. 7].

Тенденція розглядати всі значення як синоптичні впливає з надмірного акцентування уваги при вивченні тексту на письмових текстах. Він нехтує деякими істотними аспектами сенсу та структури, які стають зрозумілішими, якщо ми розглянемо динамічний потік усної мови чи навіть процес

сміслоутворення щомиті при читанні «об'єктного тексту» Об'єкт-текст належить до порядку «речей», а не порядку значень як таких. Це фізичний текст, друковані позначки на папері, освітлені пікселі на екрані, намагнічені домени на стрічці або диску. Соціальні конвенції практик читання, запроваджені в діяльнісній структурі читання, записують «текст-смісл» з об'єктним текстом.

Сміслових текстів стільки, скільки прочитань, і лише спільність соціальних умов, що стосуються читання, дозволяє нам говорити навіть приблизно про «значення тексту». Це небезпечне наближення, яке в основному риторично використовується тими, хто має владу, щоб вимагати обмеження значень текстів, створених у спільноті, від об'єктних текстів, які вважаються (за пов'язаним набором умов) символами одного і того ж абстрактного тексту, наприклад різні типи друку тексту. Але цей відносно безпроблемний абстрактний текст не є дійсним. Підставою для тверджень про те, що «текст» у будь-якому сенсі визначає значення, створені з ним.

Можна визначити дві сегментації тексту. Одна з них базується на ієрархії жанрових, риторичних і граматичних структур. Інша – просодична сегментація, заснована на зміні сузір'їв активних тематичних утворень. Ці два аспекти організації тексту працюють разом. Існує сильна тенденція до зворотної кореляції між рангом в ієрархії структурної межі та кількістю утворень, які є безперервними через цю межу. Це означає, що для основних кордонів, наприклад між жанровими елементами буде мало (часто лише одне) спільне тематичне утворення по обидва боки кордону, але для незначних меж, наприклад між елементами всередині риторичної структури буде максимальна безперервність утворень (та їх взаємодій). Тематична і структурна організація в тексті взаємодоповнюються в інтересах збереження його зв'язності (і, тим більше, зв'язності). Коли тематична безперервність мінімальна, відбувається повна зміна теми, узгодженість підтримується риторичною та жанровою структурою, тому нову тему можна розглядати як відступ, новий випадок або приклад конкретного роду, який пізніше буде якимось синоптично реінтегрований у структуру тексту. І навпаки, коли структурна безперервність мінімальна, коли ми знаходимося на переході від одного основного жанру чи підструктури діяльності до іншої,

тематична безперервність підтримує єдність тексту чи події. Кожен фрагмент тексту має сенс з точки зору його функцій у цих структурах і його семантичних відносин у цих утвореннях. [89, с.4]

Розробка ієрархічних структур у тексті та взаємодія його тематичних утворень дає змогу втілювати значення на рівні цілих текстів, які не можуть бути сформульовані в окремих реченнях або навіть у комплексах речення, незалежно від тривалості. Тому ці ресурси були розроблені історично в нашій громаді та її попередниках. Оскільки конструювання структури або тематичного утворення в кінцевому підсумку покладається на відношення, яке може мати текст до інших (сумісних чи співродових) текстів, ці ресурси є власне інтертекстуальними. Зрештою, в основі структури тексту та семантики тексту лежать ресурси інтертекстуальної контекстуалізації.

2.1 Особливість мови перекладу

Відмітну природу мови перекладу та тісний зв'язок між мовою та культурою можна плідно дослідити за допомогою паралельного корпусу як ресурсу для викладання/вивчення різних особливостей перекладеного тексту. Протягом останніх років дослідженню підготовки перекладачів на основі корпусу приділено значну увагу в літературі, зокрема щодо використання корпусів у педагогічних цілях

У цьому контексті, орієнтованому на учнів, корпуси розроблені та використовуються для пошуку перекладацьких еквівалентів, а також для покращення розуміння студентами фактичних закономірностей перекладу. Інше важливе використання корпусів перекладеного тексту полягає в тому, що вони дозволяють аналізувати варіації в результатах перекладача. Корпусні дослідження перекладу також зробили важливий внесок у теорію та практику перекладу в описі того, як перекладачі використовують цільову мову. Використання корпусів може підвищити обізнаність студентів про відмінну природу перекладу як комунікативної події, яка формується його власними цілями, тиском і контекстом. [50]

Незважаючи на те, що робота Бейкер заснована на порівнянні перекладених і неперекладених текстів однією мовою, вона припускає, що будь-які закономірності, які ми могли б таким же чином визначити як відмінні на основі вивчення результатів перекладача, слід потім безпосередньо порівняти з вихідним текстом, щоб вирішити питання про потенційний вплив мови оригіналу та/або стилю автора. [50, с. 255]

Після окреслення основних особливостей мови перекладу, як було зазначено Бейкером у дослідженнях перекладу на основі корпусу, та введення теоретичного джерела для вивчення варіантів перекладу для культурних маркерів, а також представляючи підхід до навчання, орієнтований на студента, як його схвалили Джонс і Лавіоза, ця стаття ілюструє, як професійно орієнтований корпусний клас перекладу може отримати користь від поєднання

три пропозиції щодо виявлення мовних закономірностей і відмінних рис поведінки перекладу. Крім того, пропозиція щодо запровадження трифазної методичної процедури спирається на Laviosa, який повідомляє про приклад із педагогіки перекладу на основі корпусу [54].

Дослідження, проведені Бейкером у Центрі перекладу та міжкультурних досліджень (CTIS), що розташований при Манчестерському університеті, виявили певні характеристики, які зазвичай зустрічаються в перекладі. Деякі з цих закономірностей пояснювали з точки зору спрощення, що розглядалося як тенденція перекладачів спрощувати мову чи повідомлення або й те й інше (Baker 1996, 2000). Однією з особливостей, які можуть сприяти спрощенню, є зміна пунктуації, щоб спростити та уточнити перекладений текст. [49, с. 180-184]

Експліцитність має тенденцію мати місце, коли неявні елементи в вихідному тексті через інформацію, згадану раніше або виведену з контексту, стають явними в цільовому тексті, щоб сприяти ясності. Низка текстових практик включає використання додаткових пояснювальних фраз, виписування імплікатур, вставку сполучників для покращення логічного потоку, а отже, читабельності тексту та вирішення неоднозначності.

Вирівнювання відноситься до тенденції перекладів «керувати середнім курсом між будь-якими двома крайнощами». Це говорить про те, що переклади в цілому набагато більше схожі один на одного, ніж на тексти корпусів оригінальних композицій. Нормалізацію можна визначити як тенденцію перебільшувати особливості цільової мови та відповідати їй типовим шаблонам. Це можна спостерігати в перекладних текстах як у вживанні окремих слів, так і у використанні типових граматичних конструкцій, пунктуаційних і колокаційних шаблонів або кліше. Довгі та складні речення, а також зайві елементи у вихідному тексті замінюються коротшими структурами, а надмірності часто опускаються. Зазвичай ритм більш плавний, оскільки незвичайні розділові знаки у вихідному тексті стандартизовані, щоб перекладений варіант працював гладко. [49, с. 184]

Кенні поділяє ідеї Бейкера і вказує на те, що перекладачі, як правило, використовують більш традиційні рішення, пов'язані з незвичайними виразами

у вихідному тексті. Крім того, при нормалізації є мінімізація творчих або менш поширених аспектів використання вихідної мови. Аналіз лексичного вибору в оригінальному творі по відношенню до вибору перекладача може виявити аспекти нормалізації, якщо, наприклад, буде показано, що більш креативний вибір у вихідному тексті було надано іншими менш помітними варіантами перекладу. На цю особливість, можливо, впливає статус оригінальної роботи та вихідної мови, тому чим вищий статус цільової мови, тим вища тенденція до нормалізації.

Існує кілька функцій, які сприяють нормалізації тексту в перекладених текстах, що може включати аспекти спрощення та пояснення. Під час аналізу корпусу студенти можуть мати справу з особливостями, які передбачають, наприклад, зміни в довжині речення між двома текстами через фактори, пов'язані з відмінностями в пунктуації та викладенням крапок. Крім того, студенти можуть досліджувати випадки пропуску та переміщення реєстру від розмовної мови, яка є типовою для деяких символів у вихідному тексті, до більш формальної мови в перекладі.

2.2 Норми визначення перекладу

Хоча сьогодні перекладознавство є чим завгодно, але не єдиною сферою вивчення, деякі з його більших дисциплінарних зрушень відчувалися більш-менш у всьому діапазоні предмета. На ранньому етапі, наприклад, «вірність» була замінена на «еквівалентність» як теоретичне та методологічне поняття як у прикладному, так і в описовому та теоретичному підходах перекладу.

Протягом останніх десяти років або близько того, «еквівалентність» також поступово ставилася під сумнів і вирізалася, в основному на користь концепції «норм». Перший крок у напрямку нинішньої зайнятості нормами в перекладі зробив Йіржі Леві, чий есе 1967 року на тему «Переклад як рішення» Процес розглядає переклад з точки зору теорії ігор і практичних міркувань, які беруть участь у прийнятті рішень. [68. с.82]

Сама концепція була введена в перекладознавство десятиліттям пізніше Гідеоном Турі, який застосував її як операційний інструмент у своєму описовому підході. Для Турі перекладацькі норми керують процесом прийняття рішень при перекладі, а отже, вони визначають тип еквівалентності між оригіналом і перекладом. Він також розрізняв різні типи норм, прокоментував шляхи їх виявлення. На практиці Турі вважав норми здебільшого обмеженнями для поведінки перекладача, і він дав лише коротку вказівку на їх природу та ширшу соціальну функцію. Відтоді концепція продовжує приділяти увагу в перекладознавстві. У той же час природа і функціонування норм, правил і конвенцій були висвітлені в ряді публікацій, що охоплюють низку інших дисциплін, від права та лінгвістики до етики та міжнародних відносин. [69]

Останній збірник «Правила та конвенції» під редакцією Метте Хьортб охоплює широкий спектр від філософії та літератури до соціальної теорії; у своєму вступі Хьорт наголошує саме на міждисциплінарній відповідності та застосовності правил і конвенцій. Враховуючи природу перекладу та перекладознавства, підхід через ці концепції цілком може бути продуктивним, особливо якщо ми хочемо зосередитися на соціальному вимірі перекладу та на місці перекладу щодо влади та ідеології [72].

Норми є психологічними та соціальними утвореннями. Вони становлять важливий фактор взаємодії між людьми, і як такі є частиною кожного процесу соціалізації. По суті, норми, як і правила та конвенції, мають соціально-регулюючу функцію. Вони допомагають досягти координації, необхідної для подальшого співіснування з іншими людьми. При цьому норми «захищають умови соціального співіснування», оскільки вони корисно виступають посередником між індивідом і колективною сферою, між намірами, вибором і діями індивіда, а також колективними переконаннями, цінностями та уподобаннями. Більше того, норми та конвенції сприяють стабільності міжособистісних відносин, а отже, груп, спільнот і суспільств, зменшуючи випадковість, непередбачуваність і невизначеність, які впливають із нашої нездатності контролювати час або передбачати дії інших людей.

Зменшення непередбачуваності, викликане нормами та умовами, є питанням узагальнення минулого досвіду та створення достатньо надійних, більш-менш директивних прогнозів щодо подібних типів ситуацій у майбутньому. Колись переклад розглядали насамперед з точки зору відносин між текстами або між мовними системами. Сьогодні це все більше розглядається як складна операція, що відбувається в комунікативному, соціокультурному контексті. Це вимагає, щоб ми повністю включили перекладача як соціальну істоту. Переклад включає мережу активних соціальних агентів, які можуть бути окремими особами або групами, кожен з яких має певні упередження та інтереси.

Операція перекладу — це питання транзакцій між сторонами, які мають інтерес у здійсненні цих операцій. Для тих, хто бере участь у передачі, різні способи та процедури, що супроводжуються нею, передбачають вибір, альтернативи, рішення, стратегії, цілі та цілі. Вирішальну роль у цих процесах відіграють норми. Варто зазначити, що стосовно перекладу норми мають відношення до всієї операції передачі, а не лише до самого процесу перекладу, хоча б тому, що цьому останньому процесу обов'язково передують низка інших рішень. Переклад можна розглядати як особливий спосіб дискурсивної передачі між культурними ланцюгами або системами. Він є одним із багатьох можливих способів міжкультурного руху текстів. Інші режими включають, наприклад,

імпорт або експорт тексту в неперекладеній формі, хоча можна зазначити, що використання того самого тексту в іншому мовному та культурному середовищі все одно надасть цьому тексту інше «навантаження», оскільки це обов'язково буде сприйматися по-різному;

Ентоні Пім справедливо говорить про «трансформацію вартості» у таких випадках фізичного перенесення. Резюме, перефраз, глянець, критичні коментарі та інші форми того, що Андре Лефевеєр широко називає «переписуванням», становлять додатковий набір альтернативних способів, як і трансформації в інші семіотичні засоби тощо. Вибір того чи іншого способу передачі спочатку робиться тим, хто є ініціатором процесу. Це може бути агент у вихідній культурі або, що частіше, у цільовій культурі. Початковий вибір може бути делегований, і він може виявитися нездійсненим. Чи можливий вибір конкретного способу передачі в даній ситуації, значною мірою визначається ситуацією та «правилами гри» в цей момент. [45-46]

Початковий вибір бажаного або передбачуваного способу імпорту може бути змінений шляхом оцінки ініціатором того, що матеріально можливо з точки зору різних фізичних факторів (технологія, географія тощо), а також того, що є соціально, політично, культурно та/або ідеологічно здійсненне, тобто те, що, ймовірно, буде допускатися, дозволятися, заохочуватися або вимагатися тими, хто контролює засоби виробництва і розподілу, а також відповідні установи і канали в економічному, соціальному, ідеологічному та художньому планах. Таким чином, міжкультурний рух, будь-якого виду, відбувається в даному соціальному контексті, у контексті складних структур, включаючи структури влади. У ньому беруть участь агенти, які одночасно обумовлені цими владними структурами або принаймні заплутані в них, і які експлуатують або намагаються експлуатувати їх для служіння власним цілям та інтересам, як індивідуальним, так і колективним. Владні структури охоплюють політичну та економічну владу, а також у сфері культурного виробництва ті форми, які П'єр Бурдьє називає «символичною владою».

Норми регулюють спосіб імпорту культурних продуктів – наприклад, перекладу літературних текстів – у значній мірі, практично на кожному етапі та

на кожному рівні, коли необхідно зробити вибір між альтернативними напрямками дій (імпортувати чи не імпортувати). «перекласти чи «переписати» іншим способом? як перекласти?) Звичайно, норми також регулюють спосіб експорту, якщо культура або її розділ активно експортує тексти чи інші культурні блага. Але те, чи буде продукт імпортуватися передбачуваною системою рецепторів, чи імпортується способом, передбаченим донором, залежить частково від факторів, що стосуються самої системи рецепторів, а частково від характеру відносин між двома розглянутими системами.

На практиці це означає, що норми відіграють значну роль, по-перше, у вирішенні відповідним агентом у системі рецепторів, імпортувати чи не імпортувати іншомовний текст, чи дозволяти його імпорт; по-друге, якщо вирішено імпортувати, то чи перекласти (незалежно від того, що цей термін може означати в даній соціокультурній конфігурації), чи вибрати інший спосіб імпорту; і по-третє, якщо вирішено перекладати, як підійти до завдання і як його довести до кінця. Цей останній процес, звичайно, є самим процесом перекладу.

Факт, що переклад, як і будь-яке інше використання мови, є комунікативним актом. Це означає, що це є більш-менш інтерактивною формою соціальної поведінки, яка передбачає певний ступінь «міжособистісної координації» між тими, хто бере участь (вибір і налаштування відповідного коду, розпізнавання та інтерпретація коду, увагу, усунення «шуму» тощо.). Однак її успіх залежить не лише від вирішення конкретних «проблем координації», які представляє безпосередня ситуація, а й від взаємних позицій і якостей учасників, а також від цінностей та інтересів, які постають. Оскільки вони пов'язані з питаннями матеріальної та символічної сили, успіх також, можливо, доведеться оцінювати з точки зору інтересів однієї сторони, а не обслуговування іншої.

Після того, як ми визнаємо цей соціальний вимір виробництва та сприйняття перекладів, на відміну від психологічної реальності процесу перекладу, ми зможемо оцінити роль норм і моделей, як соціальних реалій, у цих процесах. Спостереження про те, що переклад обов'язково закріплюється в кількох із цих систем одночасно, відображає той факт, що переклади зазвичай

створюються не заради них самих, а з певною метою та з посиланням на вже існуючі тексти та дискурси.

Нормальним способом існування перекладу є не «переклад» чи «перекладений текст» як такий, а як перекладений юридичний документ, перекладений філософський трактат, перекладний твір літератури. Замість того, щоб відбуватися в автономному всесвіті, переклади вставляються в існуючі дискурсивні форми та практики, а іноді між ними чи поруч. Задовольняючи потреби одержувача системи, переклад не може не підкорятися домінуючим дискурсам цієї системи. Саме цей аспект перекладу Теясвіні Ніранджана називає наддетермінацією перекладу. За її словами, «переклад стає детермінованим релігійними, расовими, сексуальними та економічними дискурсами», і, отже, вона розглядає розгортання перекладу в колоніальному контексті як частину «технології колоніального панування».

Ніранджана також бере на себе емпіричне вивчення перекладу, щоб не продумувати ідеологічну та соціальну силу перекладу, як у випадку його причетності до європейського колоніального проекту. Такий тип дослідження, як вона стверджує, «здається, ігнорує не лише відносини влади, які інформують переклад, але й історичність чи ефективну історію перекладених текстів». Критикуючи, зокрема, наполягання Гідеона Турі на систематичному, емпіричному описі, вона зауважує, що «емпірична наука» перекладу виникає через придушення асиметричних відносин влади, які формують стосунки між мовами». [69]

Критика має певний зміст лише тому, що, виходячи з політично відданої позиції, вона витягує політичні та ідеологічні наслідки академічного та наукового дискурсу щодо перекладу, власне, будь-якого дискурсу. Але, безсумнівно, головне питання в іншому, і справа не стільки в тому, що за останні десять років або близько того емпіричні перекладознавчі дослідження, за великим рахунком, і все більше почали звертати увагу на той факт, що переклад пов'язаний у відносинах між влада – свідка, наприклад, роботи Андре Лефевра, Хосе Ламберта, Сьюзан Баснетт, Марії Тимочко, Терези Хьон та інших, що працюють в рамках так званої цільової парадигми.

Поняття Ніранджани про наддетермінацію перекладу є особливо корисним поняттям у цьому відношенні, хоча її книга в цілому надто зосереджена на колоніальні та постколоніальні умови та постструктуралістська критика, щоб забезпечити загальну основу. Підхід перекладу через питання норм може стати ключовим компонентом такої структури. Вона може впоратися з передетермінацією перекладу саме тому, що концепція норми має свою основу в соціальній взаємодії, а отже, у питаннях ідеології, соціальної складності, спільних цінностей і нерівного розподілу влади. [69]

Саме Гедеон Турі ввів поняття норм у перекладознавство, залишається вірним, що ширші теоретичні та методологічні наслідки підходу з нормами потребують розвитку. Один аспект цього стосується самого визначення того, що є перекладом і для кого. Наступні сторінки є першим, хитким кроком у цьому напрямку. Комплекс перекладацьких правил і норм, що діють у певній спільноті, визначає, що є перекладом для цієї спільноти, оскільки визначає, що визнається перекладом. Норми перекладу широко визначають, що можна і потрібно вибирати, як окремий перекладач має обробляти матеріал і як він, ймовірно, буде отриманий. У цьому сенсі норми визначають контури перекладу як визнаної соціальної категорії.

ВИСНОВКИ

У науковій роботі здійснено теоретичне обґрунтування та аналіз мовного оформлення тексту перекладу. Нами було зазначено, що мова є універсальним засобом спілкування людей для впливу один на одного. Як унікальний засіб збереження досвіду та передачі знань, мова є основою, узгодженість якої забезпечує послідовний розвиток людського суспільства та держави. У одномовних державах мовні проблеми рідко викликають соціальні колізії, тоді як у країнах з мовно відокремленими соціальними групами мовні проблеми можуть стати державними. Мовна політика будь-якої держави визначається тим, що її органи влади як соціально значущі учасники спілкування життєво зацікавлені в ефективності свого функціонального впливу.

Тому забезпечення передумов для ефективного впливу на членів суспільства є важливою складовою такої політики. Державне регулювання у мовній сфері не може не торкнутися деяких аспектів мовленнєвої діяльності. Аналіз теоретичних джерел показав, що сленг це: 1. Розмовний варіант професійної мови. 2. Елементи розмовного варіанту тієї або іншої професійної або соціальної групи, які, проникають в літературну мову або взагалі в мову людей, які не мають прямого відношення до цієї групи осіб та набувають в цих мовах особливого емоційно-експресивного забарвлення.

Мовні елементи продовжують народжуватися розвиватися в надрах української так і самої англійської мови, в різних соціальних сферах і вікових групах вона виступає в ролі прагнення до стислості, виразності. За основу роботи ми взяли таку класифікацію: прескрептивна та описова лінгвістика. Процес прийняття рішень значною мірою, обов'язково й вигідно, регулюється нормами. З точки зору вивчення перекладу важливо мати на увазі, що цей процес прийняття рішення, а отже і дії норм у ньому, відбувається в голові перекладача і, таким чином, залишається значною мірою прихованим від очей. Ми не маємо до нього прямого доступу. Ми можемо міркувати про це, і ми можемо спробувати наблизитися до нього за допомогою таких процедур, як протоколи

розмови вголос, або зіставляючи вхід процесу з його виходом, тобто вихідний текст з цільовим текстом, а потім робити ретроспективні висновки

Нами було зазначено, що складність полягає в тому, що емпіричні дослідження ще не розробили всеосяжну теоретичну та методологічну основу, яка могла б охопити соціальне та ідеологічне вбудовування та вплив перекладу. Але, Тріада Андре Лефевра: ідеологія, поетика та меценатство як визначальні чинники перекладу безпосередньо вирішують проблему.

Я, Зарва Владислав Сергійович, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Мовне оформлення тексту перекладу (мовна норма, узус, смислова структура тексту)» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувався(-лась) принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаров Б. А. До питання про типологію та переклад скорочень в англomовній науково-технічній літературі. Теорія і практика перекладу. Київ., 2003. Вип. 17. С. 143–151.
2. Ельмслєв Л. Мова і мова // Пролегомен до теорії мови / Луї Ельмслєв. -Москва: КомКнига, 2006. -С. 164-174.
3. Єнікєєва С. М. Скорочення слова як механізм формотворення та словотворення в сучасній англійській мові. Вісник Запорізького державного університету. Серія: Філологічні науки. Запоріжжя, 2006. №2. С. 11–14.
4. Єрмоленко С.Я. Літературна норма і мовна практика: монографія / [С.Я.Єрмоленко, С.П.Бібік, Т.А.Коцьта ін.]; за ред. С.Я.Єрмоленко. -Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2013. -320 с.
5. Історія українського правопису XVI-XX століття[Текст] : хрестоматія / Національна академія наук України; упоряд. В.В.Німчук, упоряд. Н.В. Пуряєва, ред. О.В. Осадча, ред. М.А.Щипська –Київ : Наукова думка, 2004. –582 с. –(Проект "Наукова книга").
6. Ірклій Є. Іншомовний молодіжний сленг: історія і сучасність. Дивослово, 2012. № 12. С. 32–38.
7. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
8. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Учебний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 303 с.
9. Кириченко Г.С. Нариси загального мовознавства: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.: у 2 ч. / Г.С.Кириченко, С.В.Кириченко, А.П.Супрун; за ред. А.П.Супрун. / Ч.П.Основні етапи розвитку науки про мову. –Київ : Видавничий Дім "Ін Юре", 2008. –224 с.
10. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. С. 3–5.

11. Клименко Н.Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [моногр.] / Н.Ф.Клименко, Є.А.Карпіловська, Л.П.Кислюк. –Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. –336 с.
12. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: Учбовий посібник. Київ: Фірма ІНКОС, 2001. 290 с.
13. Козловська Л.С. Семантично-структурний аналіз термінології компютерної сфери (словотвірний аспект). Гуманітарний вісник. Серія: іноз. філ-я. Черкаси: ЧДТУ, 2003. С. 18-25.
14. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі [моногр.] / Т. А. Коць. –К. : Логос, 2010. –303 с. –(Студії з українського мовознавства).
15. Крисін Л.П. Сучасна літературна норма та її кодифікація / Крисін Л.П. // Російська мова у школі. – 2002. –№01. –С.82-87.
16. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / Олена Курило. –К. : Основи, 2004. –304 с.
17. Матюшенков В. С. Dictionary of Slang in North America, Great Britain and Australia. Словарь английского сленга. Особенности употребления сленга в Северной Америке, Великобритании и Австралии. Москва: Флинта: Наука, 2002. 176 с.
18. Німчук В.В. Мовознавство на Україні в XIV –XVII ст. / В.В.Німчук. –К. : Наукова думка, 1985. –215 с.
19. Огієнко Іван (митрополит Іларіон). Рідна мова / Упоряд., авт. передмови та коментарів М.С.Тимошик. –К.: Наша культура і наука, 2010. –436 с. –(Бібліотечна серія Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) "Запізніле вороття"). –(Серія 2. "Зарубіжні першодруки"; т. 8).
20. Ожегов С.И. Очередные вопросы культур речи / С.И.Ожегов //Лексикология. Лексикография. Культура речи.:Учеб. пособие для вузов. –М.: Высшая школа, 1974. –С. 251-276.
21. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. пос. / О.Д.Пономарів. – 2-е вид., стереотип. –К.: Либідь, 2001. –240 с.

22. Російсько-український словник (1924-33) [Електронний ресурс] / За ред. А. Кримського та С.Єфремова. –Електронна версія, 2007 –Режим доступу до ресурсу : [http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"HYPERLINK HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" " HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[r](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[2](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[u](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[org](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[ua](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"HYPERLINK HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" " HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[r](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[2](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[u](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[org](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[ua](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>/" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[r](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"HYPERLINK HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" " HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[r](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[2](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[u](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[org](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[ua](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>/"[2](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"HYPERLINK HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" " HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[r](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[2](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[u](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[org](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>". HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[ua](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>/" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[u](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"HYPERLINK HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>" " HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>"[http](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK "<http://r2u.org.ua/>://" HYPERLINK

["http://r2u.org.ua/r"](http://r2u.org.ua/r) HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/2"](http://r2u.org.ua/2) HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/u"](http://r2u.org.ua/u) HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/".](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/org"](http://r2u.org.ua/org) HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/".](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/ua"](http://r2u.org.ua/ua) HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/"/](http://r2u.org.ua/). HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/"](http://r2u.org.ua/)HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/org"](http://r2u.org.ua/org) HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/".](http://r2u.org.ua/) HYPERLINK ["http://r2u.org.ua/ua"](http://r2u.org.ua/ua) HYPERLINK
["http://r2u.org.ua/"/](http://r2u.org.ua/)

23. Русановский В.М. Вопросы нормы на разных этапах истории литературного языка / В.М.Русановский // Вопросы языкознания. – 1970. –№ 4. –С.54-65.

24. Сімович В. Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці / В.Сімович. – [2-е вид. з одмінами й додатками]. –К.; Ляйпціг, 1921. –Фотопередрук з передмовою О.Горбача. –Мюнхен : Monachii, 1986. –Вип. 5. –584 с.

25. Струганець Л.В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття / Л.В.Струганець. –Тернопіль: Астон, 2002. – 352 с.

26. Сулима М. Проблема літературної норми в українській мові / М.Сулима // Шлях освіти. –2000. –№ 4. –С. 132–141.

27. Тараненко О. О. Сучаснітенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі) / О. О. Тараненко // Мовознавство. –2008. –№ 2–3. –С. 159–189.

28. Тимченко Є. Desiderata в справі нашого правопису / Євген Тимченко // Історія українського правопису XVI-XX століття[Текст] : хрестоматія / Національна академія наук України; упоряд. В.В.Німчук, упоряд. Н.В. Пуряєва, ред. О.В. Осадча, ред. М.А. Щипська –К. : Наук. думка, 2004. –С.341-347.

29. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень / Г.М.Удовиченко. –К. : Вища школа, 1980. –216 с.

30. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941). Стан і статус / Ю. Шевельов. –Чернівці, 1998. –294 с.

31. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада: [монографія] / Г. М. Яворська. –К.: Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, 2000. –288 с.

32. Alegre M., Gordon P. (1999). Frequency effects and the representational status of regular inflections. *J. Mem. Lang.* 40, 41–6110.1006/jmla.1998.2607 [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

33. Allport D. A. (1985). “Distributed memory, modular systems and dysphasia,” in *Current Perspectives in Dysphasia*, eds Newman S. K., Epstein R. (Edinburgh: Churchill Livingstone;) 32–60 [[Google Scholar](#)]

34. Ambridge B., Goldberg A. (2008). The island status of clausal complements: evidence in favor of an information structure explanation. *Cogn. Linguist.* 19, 357–38910.1515/COGL.2008.014 [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

35. Ambridge B., Lieven E. V. M. (2011). *Child Language Acquisition: Contrasting Theoretical Approaches*. Cambridge: Cambridge University Press [[Google Scholar](#)]

36. Ambridge B., Pine J. M., Rowland C. F. (2011). Children use verb semantics to retreat from overgeneralization errors: a novel verb grammaticality judgment study. *Cogn. Linguist.* 22, 303–32310.1515/cogl.2011.012 [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

37. Ambridge B., Pine J. M., Rowland C. F., Chang F. (2012a). The roles of verb semantics, entrenchment and morphophonology in the retreat from dative argument structure overgeneralization errors. *Language* 88, 45–8110.1353/lan.2012.0000 [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

38. Ambridge B., Pine J. M., Rowland C. F. (2012b). Semantics versus statistics in the retreat from locative overgeneralization errors. *Cognition* 123, 260–27910.1016/j.cognition.2012.01.002 [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

39. Ambridge B., Pine J. M., Rowland C. F., Chang F., Bidgood A. (2013). The retreat from overgeneralization in child language acquisition: word learning, morphology and verb argument structure. *Wiley Interdiscip. Rev. Cogn. Sci.* 4, 47–6210.1002/wcs.1207 [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]

40. Ambridge B., Pine J. M., Rowland C. F., Young C. R. (2008). The effect of verb semantic class and verb frequency (entrenchment) on children's and adults' graded judgements of argument-structure overgeneralization errors. *Cognition* 106, 87–129. [10.1016/j.cognition.2006.12.015](https://doi.org/10.1016/j.cognition.2006.12.015) [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
41. Arnon I. (2011). “Units of learning in language acquisition,” in *Experience, Variation and Generalization: Learning a First Language, Trends in Language Acquisition Research Series*, eds Arnon I., Clark E. V. (Amsterdam: John Benjamins;) 167–178 [[Google Scholar](#)]
42. Arnon I., Neal S. (2010). More than words: frequency effects for multi-word phrases. *J. Mem. Lang.* 62, 67–82. [10.1016/j.jml.2009.09.005](https://doi.org/10.1016/j.jml.2009.09.005) [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
43. Aslin R. N., Pisoni D. B., Hennessy B. L., Perry A. J. (1981). Discrimination of voice onset time by human infants: new findings and implications for the effect of early experience. *Child Dev.* 52, 1135–1145. [10.2307/1129499](https://doi.org/10.2307/1129499) [[PMC free article](#)] [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
44. Austin J. L. (1962). *How To Do Things With Words*. Oxford: University Press [[Google Scholar](#)]
45. André Lefevere, *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame* (London: Routledge, 1992)
46. Anthony Pym, ‘The Relations between Translation and Material Text Transfer’, *Target*, iv, 1992, 1, p. 171-90.
47. Clifford Geertz, *Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology* (London: Fontana, 1993 [1983]), p. 109.
48. Baayen R. H., Dijkstra T., Schreuder R. (1997). Singulars and plurals in Dutch: evidence for a parallel dual-route model. *J. Mem. Lang.* 37, 94–117. [10.1006/jmla.1997.2509](https://doi.org/10.1006/jmla.1997.2509) [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
49. Baker, Mona (1996), “Corpus-Based Translation Studies: The Challenges that Lie Ahead”, in Somers, (ed.), *Terminology, LSP and Translation: Studies in Language Engineering, in Honour of Juan C. Sager*, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, pp.175-186.

50. Baker, Mona (2000), “Towards a Methodology for Investigating the Style of a Literary Translator”, *Target* 12.2, pp. 241-266. DOI : [10.1075/target.12.2.04bak](https://doi.org/10.1075/target.12.2.04bak)
51. Baker, Mona (2004), “A Corpus-Based View of Similarity and Difference in Translation”, *International Journal of Corpus Linguistics* 9.2, pp. 167-193. DOI : [10.1075/ijcl.9.2.02bak](https://doi.org/10.1075/ijcl.9.2.02bak)
52. Bannard C., Lieven E. (2009). “Repetition and reuse in child language learning,” in *Formulaic Language. Volume II: Acquisition, Loss, Psychological reality, Functional Explanations*, eds Corrigan R., Moravcsik E., Ouali H., Wheatley K. (Amsterdam: John Benjamins;), 297–321 [[Google Scholar](#)]
53. Bannard C., Lieven E., Tomasello M. (2009). Modeling children’s early grammatical knowledge. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 106, 17284–17289. DOI: [10.1073/pnas.0905638106](https://doi.org/10.1073/pnas.0905638106) [[PMC free article](#)] [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
54. Bannard C., Matthews D. (2010). Stored word sequences in language learning the effect of familiarity on children’s repetition of four-word combinations. *Psychol. Sci.* 19, 3 [[PubMed](#)] [[Google Scholar](#)]
55. Bock J. K., Irwin D. E. (1980). Syntactic effects of information availability in sentence production. *J. Verbal Learning Verbal Behav.* 19, 467–484. DOI: [10.1016/S0022-5371\(80\)90321-7](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(80)90321-7) [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
56. Bod R. (2009). From exemplar to grammar: a probabilistic analogy-based model of language learning. *Cogn. Sci.* 33, 752–793. DOI: [10.1111/j.1551-6709.2009.01031.x](https://doi.org/10.1111/j.1551-6709.2009.01031.x) [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
57. Botley, Simon Philip, McEnery, Anthony Mark, Wilson, Andrew, (eds. 2000), *Multilingual Corpora in Teaching and Research*, Amsterdam & Atlanta: Rodopi.
58. Bowerman M., Choi S. (2001). “Shaping meanings for language: universal and language-specific in the acquisition of semantic categories,” in *Language Acquisition and Conceptual Development*, eds Bowerman M., Levinson S. C. (Cambridge: Cambridge University Press;). [[Google Scholar](#)]

59. Boyd B., Richerson P. J. (1992). Punishment allows the evolution of cooperation (or anything else) in sizable groups. *Ethol. Sociobiol.* 13, 171–195 [10.1016/0162-3095\(92\)90032-Y](https://doi.org/10.1016/0162-3095(92)90032-Y) [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
60. Boyd R., Gintis H., Bowles S., Richerson P. J. (2003). The evolution of altruistic punishment. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 100, 3531–3535 [10.1073/pnas.0630443100](https://doi.org/10.1073/pnas.0630443100) [[PMC free article](#)] [[PubMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
61. Braine M. D. S., Brooks P. J. (1995). “Verb argument structure and the problem of avoiding an over general grammar,” in *Beyond Names for Things: Young Children’s Acquisition of Verbs*, eds Tomasello M., Merriman W. E. (Hillsdale, NJ: Erlbaum;), 352–376 [[Google Scholar](#)]
62. Brooks P. J., Sekerina I. A. (2006). “Shallow processing of universal quantification: a comparison of monolingual and bilingual adults,” in Proceedings of the 28th Annual Conference of the Cognitive Science Society, Austin, 2450 [[Google Scholar](#)]
63. Brooks P. J., Tomasello M. (1999). Young children learn to produce passives with nonce verbs. *Dev. Psychol.* 35, 29–44 [10.1037/0012-1649.35.1.29](https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.1.29) [[PubMed](#)] [["https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462"](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462)] [["https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462"](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462)] [["https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462"](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9923462)] [[bMed](#)] [[CrossRef](#)] [[Google Scholar](#)]
64. David Foster Wallace, Democracy, English, and the Wars over Usage 2001 Harpers Magazine
65. Halverson S. The concept of equivalence in translation: much ado about nothing. *Target.* 2007. P. 207-233.
66. H.W. Fowler, H. W. (1999) *The King's English*. NEW YORK: BARTLEBY.COM
67. Rozental D., Telenkova M. Slovarspravochnik lingvističeskikh terminov. M., 1976, p.210.
68. Jiří Levý, ‘Translation as a Decision Process’, in *To Honor Roman Jakobson*, vol. 2 (The Hague: Mouton, 1967), p. 1171-82.

69. Gideon Toury, *In Search of a Theory of Translation* (Tel Aviv: Porter Institute, 1980).
70. Greenbaum, S. and Quirk, R. (1990). *A student's grammar of the English language*. London: Longman.
71. Greenbaum, S. (1996) *The Oxford English grammar*. Oxford: Oxford University Press.
72. Mette Hjort (ed.), *Rules and Conventions. Literature, Philosophy, Social*
73. Munakata Y., McClelland J. L. (2003). Connectionist models of development. *Dev. Sci.* 6, 413–429. [10.1111/1467-7687.00302](https://doi.org/10.1111/1467-7687.00302) [CrossRef] [Google Scholar]
74. *Theory* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1992).
75. William Strunk Jr. (1918) *Strunk, William. 1999. The Elements of Style*.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

76. Reynolds, Amy. "Understanding Prescriptive vs Descriptive GrammarComments ." The University of North Carolina, [Available here](#).
- 77 [Understanding Prescriptive vs. Descriptive Grammar – Amy Reynolds \(unc.edu\)](#)
78. "Descriptive Grammar." TeachingEnglish | British Council | BBC, [Available here](#).
["http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar"](http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar)
79. [Descriptive grammar | TeachingEnglish | British Council](#) | [HYPERLINK "http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar"](http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar) [HYPERLINK "http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar"](http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar) [HYPERLINK "http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar"](http://www.teachingenglish.org.uk/article/descriptive-grammar) BBC
80. Nordquist, Richard. "What Is Descriptive Grammar?" ThoughtCo, [Available here](#).
81. [Def HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439"](https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439) [HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439"](https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439) [HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439"](https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439) [HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439"](https://www.thoughtco.com/what-is-descriptive-grammar-1690439)

[descriptive-grammar-1690439"inition and Examples of Descriptive Grammar \(thoughtco.com\)](#)

82. Nordquist, Richard. "What Is Prescriptive Grammar?" ThoughtCo, ThoughtCo, [Av HYPERLINK "http://www.thoughtco.com/prescriptive-grammar-1691668"](http://www.thoughtco.com/prescriptive-grammar-1691668)ailable here.

83. Christiansen M., Chater N. (2008). Language as shaped by the brain. *Behav. Brain Sci.* 31, 489–509. [10.1017/S0140525X08005281](https://doi.org/10.1017/S0140525X08005281) [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]

84. [Definition and Examples of Prescriptive Grammar HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/prescriptive-grammar-1691668" HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/prescriptive-grammar-1691668" HYPERLINK "https://www.thoughtco.com/prescriptive-grammar-1691668" ammar \(thoughtco.com\)](#)

85. Everett D. (2012). *Language: The Cultural Tool*. London: Profile Books Ltd [Google Scholar]

86. Goldberg A. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalisations in Language*. Oxford: Oxford University Press [Google Scholar]

87. Hawkins J. A. (2007). Processing typology and why psychologists need to know about it. *New Ideas Psychol.* 25, 87–107. [10.1016/j.newideapsych.2007.02.003](https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2007.02.003) [CrossRef] [Google Scholar]

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

88. Англо-український IT-словник. URL: [Англо-український словник з IT | Англійсько-українські словники \(e2u.org.ua\)](#)

89 Semantic-structure [TXSTRSEM \(sqspcdn.com\)](#)

Summary

Language is a universal means of human communication to influence each other. As a unique means of preserving experience and transferring knowledge, language is the basis on which coherence ensures the consistent development of human society and the state. Language problems rarely cause social conflicts in monolingual states, while in countries with language-separated social groups, language problems can become public. The language policy of any state is determined by the fact that its authorities, as socially significant participants in communication, are vitally interested in the effectiveness of their functional influence.

Therefore, providing the preconditions for effective influence on members of society is an essential component of such a policy. State regulation in the language sphere cannot but affect some aspects of speech activity:

- It is the choice of language (s) for school and university education, record keeping, and litigation; for the publication of research results.
- It regulates speech communication based on the equality of languages when the executive and legislative bodies use several languages.
- It regulates speech activity, the normalization of speech, rule-making within one particular language.

If the state status is predominantly political, then the establishment of linguistic rules and norms requires linguistic efforts. The fact is that the order of use of language means (i.e., lexical units and grammatical rules of language) is determined by the objective nature of the language system and the social nature of language. Taking into account these characteristics requires special knowledge. Scientifically based conventional rule-making solutions ensure the public use of the same norms for centuries.

The topic's urgency is due to the establishment of scientifically sound (i.e., systemic) language norms. There is a constant emergence of new concepts and words that denote them and new meanings that develop in old terms in the language. Thus, the features of this layer of language become relevant.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the establishment of scientifically sound (i.e., systemic) language norms.

Following the goal, the following main objectives of the study were identified:

- Investigate the concept and specifics of the language design of the text
- Describe the usage as part of the design
- Describe the semantic structure of the text
- Analyze the difficulties and features of the language norm

The object of research is the main stages of development of the concept of language norms

The subject of study is linguistics.

The theoretical significance of the work is the systematization of academic prerequisites for the study of language design of the translated text.

The practical significance of the work lies in using the results of work in further research in lexicology, stylistics, and practical courses in English, in translation practice classes.

Experts cannot normatively assess publicly recognized use of language; normative speech facts cannot be used in speech activity. Such conditions arise from the gap between the chronic use of native speakers and language norms, i.e., the rules of language use codified by linguists and recorded in authoritative manuals that serve as language standards implemented in different language models. The usual usage is a well-established practice of using language from childhood; these are the habits and ways of speech activity formed in different strata of society and enshrined in the social mentality and the rule-making activities of linguists.

Linguists study the regular use of language in all these speech acts to establish scientifically sound (i.e., systemic) language norms. Every native speaker is familiar with the regular usage from childhood. Common use involves the everyday and professional speech habits of those living in the same region, spoken language experience (including errors, imitations, euphemisms, etc.), and the rules governing standardized literary language, i.e., consolidating the use of written language —speech with specific goals and under certain conditions (official, scientific, journalistic style). Any codified norm is based on common usage, which also causes all changes in

normative assessments of language use. Experts cannot normatively assess publicly recognized use of language; normative speech facts cannot be used in speech activity. Such conditions arise from the gap between the habitual use of native speakers and language norms, i.e., the rules of language use codified by linguists and recorded in authoritative manuals that serve as language standards implemented in different language models. The usual usage is a well-established practice of using language from childhood; these are the habits and ways of speech activity formed in different strata of society and enshrined in the social mentality and the rule-making activities of linguists.

Linguists study the regular use of language in all these speech acts to establish scientifically sound (i.e., systemic) language norms. Every native speaker is familiar with the usual usage from childhood. Common use involves the everyday and professional speech habits of those living in the same region, the experience of spoken language (including errors, imitations, euphemisms, etc.), and the rules governing standardized literary language, i.e., consolidating the use of written language—speech with specific goals and under certain conditions (official, scientific, journalistic style). Any codified norm is based on common usage, which also causes all changes in normative assessments of language use. Changing language is not a "corruption" or a "disintegration" but a natural and inevitable process. Attempts to stop this lead to diglossia, a situation in which official and ordinary language increasingly diverge and eventually split into two different languages. Elite language can be preserved for a long time, but the process cannot be stopped. Descriptive grammar focuses on describing how native or non-native users use the language daily. Therefore, it contains a set of rules for speech based on how it is actually used, not how it should be used. Command grammar explains or establishes rules for how speakers should use language. As a result, directive grammar consists of a set of rules that teach the speaker how to use language most accurately and correctly, highlighting what to use and what to avoid to reach a particular language standard. Linguistic norm is one of the main categories of language culture, linguistic stylistics, and the general theory of language, not only the linguistic but also the socio-historical category, which was formed throughout academic language development. The norm as a mandatory property of any language

is both stable and mobile, which allows its development and variability by the cognitive and communicative needs of speakers for the adequate realization of the tastes and preferences of the language community. Awareness of the need to improve and standardize language as a universal means of communication dates back to ancient times. The Enlightenment finally outlined when many normative grammars and dictionaries of individual languages were created. The component analysis makes a major contribution to linguistic semantics. According to component analysis, the meaning of a word can be broken down into semantic components, which are established by considering the semantic relationships between words. Perhaps the most important semantic relationship is the relationship of super ordination, the opposite of which is called hyponymy. In general, the lexical element X is a hyponym for Y, and Y is superior to X when the statement "it is X" entails the word "it is Y." The development of hierarchical structures in the text and the interaction of its thematic formations allows embodying meanings at the level of whole texts, which can not be formulated in individual sentences or even in sentence complexes, regardless of duration. Therefore, these resources have been developed historically in our community and its predecessors. Since the construction of a structure or thematic formation ultimately relies on the relationship the text may have to other (compatible or related) readers, these resources are intertextual. Finally, the text structure and semantics are based on the help of intertextual contextualization.

The standard way of existence is not "translation" or "translated text" as such, but as a translated legal document, a translated philosophical treatise, a translated work of literature. Instead of taking place in an autonomous universe, translations are inserted into existing discursive forms and practices, and sometimes between or side by side. Satisfying the needs of the recipient of the system, translation can not but obey the dominant discourses of this system. The rules regulate the method of importing cultural products - for example, the translation of literary texts - to a large extent, at almost every stage and every level when choosing between alternative courses of action (to import or not to import). "Translate or" rewrite "in another way? how to translate?) Of course, the rules also regulate the export method if the culture or its section is actively exporting texts or other cultural goods. However, whether a product will be

imported through a presumed receptor system or imported in a donor-predicted manner depends partly on factors related to the receptor system itself and partly on the nature of the relationship between the two approaches considered.

In practice, this means that regulations play a significant role, first, in deciding whether or not to import a foreign language or allow it to be imported by the relevant agencies in the receptor system; secondly, if it is decided to import, then either translate (regardless of what this term may mean in this socio-cultural configuration), or choose another method of import; and third, if you decide to translate how to approach the task and how to complete it. This last process, of course, is the translation process itself. The standard way of existence is not "translation" or "translated text" as such, but as a translated legal document, a translated philosophical treatise, a translated work of literature. Instead of taking place in an autonomous universe, translations are inserted into existing discursive forms and practices, and sometimes between or side by side. Satisfying the needs of the recipient of the system, translation can not but obey the dominant discourses of this system. Linguistic elements continue to be born and develop in the depths of Ukrainian and English itself; in various social spheres and age groups, it acts as a desire for brevity, expressiveness. The difficulty lies in the fact that empirical research has not yet developed a comprehensive theoretical and methodological framework that could cover translation's social and ideological integration and impact.

Key words: Linguistic norm, usage, semantic structure of the text, normalization of speech, regulation of speech activity, semantic structure.